

S.V.A. Mithma Yasara 13 let • Hokandara, Sri Lanka • 2005

9

2012
ročník 64

9 770011 232004 0 9

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

Cena 40 Kč

Vážení čtenáři, vážené čtenářky, informační vzdělávání dětí (ale samozřejmě i dospělých) patří do knihoven... chce se mi skoro říct „jako ryba do vody“. Tento fakt dnes už ale pravděpodobně nikdo nezpochybňuje. Co se stává tématem diskusí a polemik, je jeho současná podoba. A kdy jindy se nad tím znovu pečlivě zamyslet než v září? I takto jsme ve Čtenáři uvažovali při přípravě devátého čísla, které právě otevíráte. Přispěla k tomu ovšem i moje osobní zkušenost ze semináře, který jsem na konci prázdnin absolvovala. Přesvědčila jsem se, že sestavit kvalitní lekci či spíše ucelený systém informační výchovy v konkrétní knihovně, je záležitostí opravdu náročnou. Je to běh na dlouhou trať, ale když se u dětí začnou objevovat první výsledky a kladná zpětná vazba od učitelů i rodičů, je už jasné, že stálo za to ho absolvovat. I proto se budeme této problematice i nadále v dalších číslech Čtenáře věnovat a určitě se máte na co těšit.

V knihovnách se rovněž „zabydlely“ mnohé akce kulturního rázu, nápady a kreativita knihovníkům rozhodně nechybějí, někdy je však mohou trochu potrápiti autorskopravní záležitosti. Proto jsme právě jim věnovali jeden z příspěvků.

Se začátkem školního roku možná také oceníte nahlédnutí do fondů Pedagogické knihovny J. A. Komenského v Praze či inspiraci v podobě schůzek čtenářských poškolků v Havířově. V tomto městě ještě zůstáváme při představování další knihovny v novém kabátku.

Za postřehy z letošního Akvizičního semináře následuje pozvánka na nový nakladatelský festival TaBook v Táboře, kde si také můžete vybrat zajímavé přírůstky do fondu knihovny. Často se stává, že v knihovnách vypukne „hlad“ po konkrétní knížce ve chvíli, kdy obdrží nějaké ocenění. Že je jich u nás celkem dost, dokazuje výběr z literárních cen, soutěží a anket.

A ještě jedna zajímavost, ve čtyřech materiálech z tohoto čísla najdete zmínku o financích z evropských dotačních fondů, peníze byly využity na rekonstrukci, digitalizaci i kulturní a vzdělávací činnost knihoven. To je pozitivní zpráva závěrem, nemyšlíte?

Lenka Šimková

Asociace knihoven vysokých škol ČR ve spolupráci s Ústavem informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze a občanským sdružením SPRIG – společnost pro rozvoj informační gramotnosti pořádají dne **20. 9.** seminář **IVIG 2012** (Informační vzdělávání a informační gramotnost v teorii a praxi vzdělávacích institucí). Letošní program bude zaměřen na téma *Hodnocení efektivity informačního vzdělávání: víme, zda něco naučíme?* Setkání se uskuteční v Aule Univerzity Karlovy, Praha 5, Jinonice. Podrobné informace včetně programu jsou uveřejněny na stránkách <http://www.akvs.cz/aktivity/2012-seminar-ivig.php>.

Sekce veřejných knihoven SKIP vyhláší již 16. ročník celostátní akce **Týden knihoven** ve dnech **1.–7. října 2012**. Letošní motto zní

ČTI, ŽIJ ZDRAVĚ! Cílem je propagovat služby lékařských knihoven ve spolupráci s Národní lékařskou knihovnou a Klubem lékařských knihoven SKIP a v knihovnách nabízet témata jako například biblioterapie, zdravý životní styl a další. Společná akce k Týdnu knihoven **Knihovníký happening v Písku** proběhne 21. 9. s předáním ocenění **MARK 2012** – cena SKIP a Skanska. Dále se chystá **Velké říjnové společné čtení** věnované Jiřímu Trnkovi (od 1. 10.) a při příležitosti Týdne knihoven bude rovněž udělena cena Ministerstva kultury ČR **Knihovna roku 2012** a **Městská knihovna roku 2012** – cena SKIP a Skanska. Další informace, registrační formulář akcí a mnoho inspirace najdete na www.skipcr.cz.

Zlata Houšková, vedoucí oddělení vzdělávání Knihovnického institutu Národní knihovny ČR, se stala pražskou Ženou regionu 2012. Soutěž Žena regionu (www.zenaregionu.cz) je vyhlašována od roku 2009 a je určena pro všechny ženy, se kterými se denně setkáváme a které mnohdy dosahují jedinečných výsledků nejen ve své profesi, ale aktivně se podílejí i na veřejném životě a tvoří hodnoty, které obohacují náš život.

Informační vzdělávání dětí v knihovnách

„Než můžeme začít věci dělat správně, musíme si uvědomit, že je děláme špatně, což většina pedagogů, úředníků, a dokonce i většina rodičů odmítá připustit. Dnešní dítě vyrůstá v absurdní situaci, protože se vznáší mezi dvěma světy a dvěma hodnotovými systémy, přičemž ani jeden ho nevede k dospělosti, protože ani jednomu cele nepatří, ale existuje v hybridním limbu, v němž se neustále střetávají hodnoty.“

MARSHALL McLuhan:
Člověk, média a elektronická kultura (2000, str. 230)

Knihovny jako kulturně vzdělávací instituce jsou vedle škol nejvýznamnějším zázemím pro podporu a rozvoj informační gramotnosti a celoživotního vzdělávání občanů.¹ S nástupem a prudkým rozvojem informačních technologií za posledních deset let prošly knihovny i školy řadou důležitých změn týkajících se nejen materiálního a technického vybavování prostorů, ale především nových konceptů vzdělávání dětí.

Jedním z úkolů Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010 bylo nejen vytvořit podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti, a tím i osvojení si schopnosti efektivně vyhledávat a využívat informační zdroje, ale také zahrnout informační výchovu do výuky základních a středních škol.² Od roku 2004, kdy byly přijaty Rámcové vzdělávací programy, se zásadně mění v jednotlivých typech škol metody a přístup k výuce. Vzhledem k těmto skutečnostem vyvstala nutnost spolupráce knihovníků veřejných knihoven s učiteli základních škol.

ŠKOLY A ROZVOJ ICT

Nejprve se pokusím krátce shrnout situaci ve školství. Jeho stav popsal v několika článcích Bořivoj Brdička³, který konstatuje, že „moderní technologie významným způsobem ovlivňují celou výchovu“. Pokládá za nutné, aby se učitelé naučili s technologiemi dokonale pracovat a mohli na děti s jejich pomocí působit. „Paradoxem je, že zatímco informační technologie se vyvíjejí velmi rychle, české školství stoupá ‚po schodech‘ velmi pomalu a každá změna s sebou přináší velká úskalí a překážky.“⁴

Na základě různých studií a analýz zkoumajících vliv ICT na proměnu českého školství, které byly realizovány v posledních pěti letech, lze konstatovat, že většina učitelů má k využívání ICT ve výuce pozitivní vztah a nebrání se dalšímu vzdělávání v této oblasti. V roce 2009 vznikl akční plán pro realizaci *Koncepce rozvoje informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání pro období 2009–2013* s názvem *Škola pro 21. století*, který vypracoval expertní tým MŠMT pro oblast ICT pod vedením Milana Hausnera. Jedná se o strategický dokument, který analyzuje současný stav českého školství. Kromě dalších bodů, jako je například internetizace a technické vybavování škol ICT, určuje také priority pro další vývoj v oblasti vzdělávání žáků i učitelů. Jedním z problémů,

ODKAZY:

- 1) Strategie celoživotního učení v ČR, MŠMT 2007.
- 2) Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010.
- 3) Ing. Bořivoj Brdička, Ph.D. – profesor Pedagogické fakulty UK, Katedra Informačních technologií a technické výchovy.
- 4) Brdička (2011).

kteří tvůrci tohoto plánu nastínili, je fakt, že i přes realizaci reformy školství v ČR se nepodařilo zabránit prohloubení rozdílu mezi aplikací technických prostředků v osobním životě žáků a jejich využitím ve škole. Podíl na této skutečnosti má i nedostatečná sebedůvěra učitelů a jejich kvalifikace, která zvětšuje nesoulad mezi potřebnými a skutečnými výukovými výsledky žáků.⁵ V tomto dokumentu tvůrci navrhuji možná řešení.

V České republice je průběžně monitorován stav a využití ICT na základních školách a jsou sledovány schopnosti pedagogů začlenit tyto prostředky do výuky. V roce 2009 Česká školní inspekce uskutečnila průzkum, jehož bezprostředním cílem bylo objektivně zjistit stav a využití ICT v našich základních školách. Detailní výsledky monitoringu jsou zpracovány ve formě tematické zprávy⁶. Z jejích závěrů vyplývá, že technické podmínky pro připojení k internetu se na základních školách výrazně zlepšily a většina škol disponuje kvalitativně dostatečným připojením. Problémem je zajištění ekonomických prostředků pro kvalifikovanou správu a rozvoj informačních systémů. Díky široké a dostupné nabídce téměř všichni učitelé absolvovali vzdělávání pro základní užívání ICT. Podstatně horší situace je ve vzdělávání pro aplikaci ICT ve výuce. Další vzdělávání absolvovalo jen necelých 30 % učitelů, což souvisí s velmi omezenou nabídkou vysokých škol v této oblasti. Problémy ve vzdělávání pedagogických pracovníků se promítají i ve využití ICT ve vyučovacích hodinách. V 80 % navštívených hodin nebyly použity žádné prostředky či metody ICT. Přitom však ze šetření postojů žáků k ICT vyplývá, že 90 % z nich má k této technice kladný vztah.⁶

Dovolím si zhodnotit v souladu se zprávou České školní inspekce místní Základní školu v Lokti. Z mého pohledu je její současná vybavenost ICT na standardní úrovni, škola vlastní tři interaktivní tabule, počítačovou učebnu s přístupem na internet, v každé třídě mají žáci k dispozici jeden počítač s internetovým připojením. Mezi další vybavení školy patří dataprojektor, vizualizér a další digitální technika. Co se týče vzdělávání pedagogů v oblasti ICT, studují dva z nich na PF v Olomouci. Považuji za nutné, aby učitelé všech předmětů měli možnost a možná i povinnost vzdělávat se v informační a počítačové gramotnosti nejen jednorázově – jedním školením ročně, ale systematicky v průběhu každého školního roku. Podle mého názoru se i přes veskrze vstřícný přístup učitelů ZŠ k implementaci ICT do výuky nedaří stále ještě dobře propojit tradiční výuku s využitím dostupných moderních technologií. Někteří vzhledem ke své nedostatečné počítačové gramotnosti stále dávají přednost klasickému stylu výuky a práci s použitím ICT technologií zavrhnou. Chybí také propracovaná metodika zaměřená na internetovou bezpečnost a efektivní vyhledávání informací na internetu.

KNIHOVNY A JEJICH BUDOUCÍ ROLE

Knihovny se tradičně po tisíciletí zabývají shromažďováním, zpracováváním, ochranou a přístupňováním publikovaných dokumentů v jakékoli formě. Činnost knihoven je veřejnou službou a knihovny jsou považovány za instituce veřejného zájmu. Kromě primárního poslání uchovávat a zprostředkovávat informace se podílejí také na celoživotním vzdělávání, podpoře čtenářství, nabízejí možnosti využití volného času a zábavy.⁷ S prudkým rozvojem informačních technologií v posledním desetiletí, v němž je charakteristickým rysem stále rostoucí podíl elektronické komunikace a zvyšující se objem digitálních dokumentů, se mění nejen prostředí veřejných knihoven, ale i práce s dětskými čtenáři.

Rozvoj ICT zásadním způsobem ovlivňuje činnost knihoven, které musejí pohotově reagovat na měnící se požadavky svých uživatelů. Veřejné knihovny se stávají důležitým a v mnoha městech i jediným kulturním centrem. Oddělení pro děti jsou v knihovnách ve městech s malým počtem

obyvatel často jediným místem, kde mohou děti⁸ trávit volný čas. V současnosti, kdy je různými odborníky diskutována problematika klesajícího zájmu mladší generace o četbu a stále intenzivnější vliv nových zábavních médií, je třeba nabídnout této skupině uživatelů i něco navíc.

Zajímavá je úvaha PhDr. Jana Činčery⁹ z roku 2003 o budoucnosti práce knihovníka ve veřejné knihovně. Podle jeho názoru se těžiště činnosti knihovníků přesune do oblasti pedagogické,

Interaktivní práce se staršími dětmi

neboť lze předpokládat, že v blízké budoucnosti nebude pro nikoho problém sehnat téměř jakoukoli knihu a informace o čemkoli, ale bude třeba se naučit, jak se v „informačním moři“⁹ orientovat. Vyhledávání v informačních zdrojích se stane triviálním úkonem, naopak vzroste nutnost naučit se vyhodnotit „co vlastně hledám“, a také se v nepřehledném množství vyhledaných informací orientovat. Podle J. Činčery bude náplní práce knihovníka především „péče o duši svých čtenářů, otevírání nových horizontů a směřování k porozumění světu i vlastnímu bytí“⁹.

Knihovník by v budoucnu mohl najít uplatnění jako zkušený pedagog, který bude svého čtenáře znát od dětství a bude pečovat nejen o jeho duši, ale rozumět i jeho zájmům a podporovat je doporučováním dalších dokumentů. Bude si vědom problémů, které virtualizace informační práce přináší, a dokáže čtenáře vracet z virtuality do skutečného světa. Stane se spolu s učitelem a rodiči tím, kdo dbá o jeho osobní růst a opustí jej až tehdy, když bude dost silný na to, aby se v labyrintu informací dokázal sám neztratit.¹⁰ Autor publikoval svůj článek před osmi lety a já mám pocit, že se jeho vize docela reálně naplňuje. Zcela souhlasím s názorem dr. Činčery, který míní, že veřejné knihovny, které pochopily svoji práci jako práci pedagogickou, mají dobré předpoklady naplnit své poslání v 21. století.

INFORMAČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V KNIHOVNÁCH

Důležitou funkcí, kterou by měly veřejné knihovny (oddělení pro děti) plnit, je vzdělávání dětí a mládeže v oblasti informační gramotnosti. Společně s rozvojem informačních technologií se změnil způsob vyhledávání informací a práce s nimi. Díky informační explozi, kdy je společnost „zavalena“ velkým množstvím informací různých kvalit a důležitosti, je nutné, aby se nejmladší generace naučila informace třídít a správně vyhodnocovat. Další oblastí, ve které by knihovníci měli děti vzdělávat, je internetová bezpečnost. Veřejné knihovny si stále výrazněji uvědomují, že jejich současná praxe se začíná vzdalovat požadavkům škol, realizujících nové pojetí výuky. Pojem informační vzdělávání je velmi široký. Spadá pod něj celá řada konceptů, jako je informační gramotnost, práce s informačními prameny, informační výchova, počítačová gramotnost atd.

V ČR stále ještě chybí ucelená koncepce podoby informačního vzdělávání uživatelů. Knihovny nabízejí svým čtenářům informační hodiny, připravují lekce informační výchovy pro děti. Otázkou je, nakolik jsou kvalitní svým obsahem. Většina institucí si řeší problematiku informačního vzdělávání sama, a tak může dojít k situaci, kdy stávající modely výuky mohou zaostávat za aktuálním děním. Podle mého názoru i přes velkou snahu jednotlivých knihoven vytvořit kvalitní program lekcí zaměřených na informační vzdělávání jsou mnohde připravovány tzv. „na koleně“, kdy si knihovnice samy vyhledávají informace na internetu či v odborných publikacích, případně používají materiály k lekcím knihovnické informatiky (LKI) převzaté z jiných knihoven. Záleží však velmi na informační gramotnosti konkrétní knihovnice, zda ona sama rozumí a správně chápe tuto problematiku.

ODKAZY:

- 5) Škola pro 21. století, dostupný z <http://www.skola21.cz/>.
- 6) Úroveň ICT na základních školách v ČR. Česká školní inspekce (2009).
- 7) Richter (2007) in: Člověk a vzdělání v informační společnosti: vzdělávání a život v komputerovaném světě. Praha: Portál, 2007.

ODKAZY:

- 8) Termínem „děti“ zde vymezuji věk 1–15 let.
- 9) Činčera (2003).
- 10) Činčera (2003) přirovnává takového knihovníka k „rodinnému“ lékaři.

Pro účely této práce jsem oslovila formou dotazníku své kolegyně z knihoven Karlovarského kraje (KK). Na dotazník reagovalo z celkového počtu 26 oslovených knihoven pouze deset, což není příliš reprezentativní vzorek pro objektivní vyhodnocení průzkumu, proto jsem jej doplnila o další fakta získaná prostřednictvím osobních rozhovorů s kolegyněmi z knihoven KK. Uvádím zde některé vyplývající závěry. Většina oslovených knihoven nabízí lekce zaměřené na informační vzdělávání dětí základním školám ve svém okolí. Některé instituce pořádají besedy pro děti na toto téma i jako volnočasové aktivity mimo školní vyučování. Lekce jsou většinou zaměřeny na vyhledávání informací na internetu, méně již na internetovou bezpečnost, sociální síť a další příbuzná témata. Z osmnácti knihovnic dětského oddělení pouze tři pracovnice absolvovaly odborné školení nebo seminář na téma informační vzdělávání dětí v knihovnách nebo informační gramotnost dětí.

Z výsledků průzkumu také vyplývá, že samy knihovnice se hodnotí coby informačně gramotné a orientované v problematice informačního vzdělávání průměrně známkou 3¹¹, žádná z dotázaných knihovnic se nepovažuje za odbornici v této oblasti. Při rozhovorech jsem postřehla, že knihovnice mají často pocit nejistoty, zda informace a materiály, které k besedám využívají, jsou ty správné a zda své lekce dělají dobře a kvalitně. To nejsou příliš optimistické výsledky. Hlavním důvodem je podle mého názoru nedostatečná nabídka odborných seminářů a školení v Karlovarském a okolních krajích, které by pro nás byly dopravně snadno dostupné. Já sama jsem za posledních sedm let nezaznamenala žádnou nabídku tohoto zaměření ve svém okolí.

LKI pro děti 4. tříd ZŠ

být lepší koordinace spolupráce a rozšíření nabídek vzdělávacích programů pro knihovníky realizovaných Krajskou knihovnou v Karlových Varech (KKKV) a městskými knihovnami v Sokolově a Chebu, které jsou pověřeny KKKV poskytováním odborných knihovnických služeb veřejným knihovnám ve svých regionech.

V současnosti existuje v ČR několik projektů zabývajících se problematikou inovace v oblasti informačního vzdělávání. Za velmi užitečný považuji NAKLIV¹², jehož cílem je vytvoření sítě a navázání fungující spolupráce mezi všemi zúčastněnými institucemi. Tvůrci projektu reagují na fakt, že v ČR chybí propojení institucí, které mají v oblasti informačního vzdělávání nemalé zkušenosti, nicméně veškeré aktivity zatím řešily individuálně. Projekt NAKLIV usiluje o sjednocení a podporu spolupráce všech zúčastněných partnerů. V jeho rámci jsou realizovány semináře a workshopy, cíleně směřované k rozvoji dovedností a kompetencí u realizátorů informačního vzdělávání. Problematiku informačního vzdělávání uživatelů také řešili zástupci krajských i městských knihoven na dvou seminářích, v roce 2008 v MZK v Brně a následující rok 2009 v SVK v Hradci Králové. Jejich účastníci se shodli na tom, že je třeba akutně řešit potřebu inovace v oblasti informačního

ODKAZY:

- 11) V dotazníku respondentky odpovídaly na otázku „Odhodnoťte prosím své znalosti a orientaci v problematice informačního vzdělávání dětí a informační gramotnost dětí (výborný – chvalitebný – dobrý – dostatečný – nedostatečný)“.
- 12) Národní klastř informačního vzdělávání.

vzdělávání. Vznikla nová odborná sekce SDRUK¹³ pod názvem IVU (Informační vzdělávání uživatelů), jejíž členové si kladli za cíl zmapovat situaci v oblasti informačního vzdělávání ve svém regionu. Byl vypracován dotazník, který zahrnoval jak otázky týkající se zaměření knihovnických lekcí, věkového určení cílové skupiny, používaných metod, typů zdrojů informací, tak otázky ohledně znalostí a dovedností (tedy vzdělávání v oblasti informačního vzdělávání) samotných knihovníků. Druhým úkolem, který vyplynul z prvního jednání sekce IVU, bylo vymezení okruhů témat informačního vzdělávání uživatelů. Navržené okruhy by za použití různých metod měly být základem pro informační vzdělávání zahrnující nejen školní mládež, ale také další věkové kategorie a různé zájmové skupiny.

Aktivní zapojení dětí při hře

Z výsledků dotazníkového průzkumu k informačnímu vzdělávání (IV) v knihovnách¹⁴ podle členů sekce IVU vyplývá, že mu knihovny nevěnují dostatečnou pozornost. Rozdíl je mezi pověřenými (IV zajišťují všechny, které odpověděly) a profesionálními knihovnami, které často IV nezajišťují nebo je zaměňují za kulturně-vzdělávací aktivity a besedy o knihách. Informační vzdělávání v knihovnách je kvantitativně velmi rozdílné u cílových skupin. Prioritní skupinou jsou žáci základních škol, pro mládež, studenty středních škol je aktivit v této oblasti výrazně méně. Souvisí to s činností oddělení pro děti a oddělení pro dospělé čtenáře.

Informační vzdělávání v knihovnách se orientuje především na práci s knihou, využívání služeb konkrétní knihovny, práci s katalogy knihovny. Chybí přesah na využívání informačních zdrojů jiných institucí apod. Přesto, že fungují počítačové učebny a základní kurzy ICT absolvovala převážná část knihovníků, nejsou v oblasti IV využívány databáze, JIB ani webové stránky jiných knihoven a institucí mimo vlastní knihovnu. Knihovníci v dotaznících odpověděli, že využívají různé vlastní materiály a prameny, ale zcela jednoznačně mají zájem o odborně připravené podklady pro tuto oblast své práce. Z těchto výsledků je patrné, že sekce Informačního vzdělávání uživatelů SDRUK má v ČR své místo a čeká ji řada úkolů. Jedním z nich je i vzdělávání samotných knihovníků, kteří si s náročnějšími požadavky na informační vzdělávání uživatelů nevědí rady. Často si neuvědomují, že je zcela neoddelitelnou součástí jejich práce. Nejde o další rozšíření jejich, již tak plného, pracovního programu. Je to změna přístupu k aktivitám (knihovnické lekce, tematické besedy, exkurze), které dělají. Jde o využití nových metod, postupů, změnu ve vlastní přípravě těchto činností, v jejich struktuře.¹⁵

POSTŘEHY Z PRAXE

Z pozice knihovnice dětského oddělení spatřuji smysl své práce především v rozvoji čtenářské gramotnosti a cíleném informačním vzdělávání dětí. Považuji za důležité a nezbytné spolupracovat s učiteli základní školy. Společně bychom měli tvořit tým, který bude připravovat děti na jejich budoucí život v informační společnosti. V roce 2005 jsem se začala intenzivně zamýšlet nad změnami ve skladbě LKI, které nabízím místní ZŠ. Uvědomila jsem si, že do jejich koncepce nutně musím začlenit některé nové prvky, jako je například nauka vyhledávání v elektronickém katalogu knihovny nebo efektivní vyhledávání informací na internetu. Také jsem shledala, že je třeba změnit jejich strukturu. Současné děti se již nespokojí s pasivním hodinovým poslechem přednášky

ODKAZY:

- 13) Sdružení knihoven ČR.
- 14) Dotazník byl prostřednictvím krajských knihoven rozeslán pověřeným a profesionálním knihovnám v období od listopadu 2009 do února 2010. Zapojoilo se 12 krajů, ze 710 oslovených knihoven jich odpovědělo 400.
- 15) Hájková; Leparová; Nejezchlebová (2010).

knihovnice bez možnosti vlastních vstupů do diskuse a interaktivních prvků. Jistými bariérami pro udržení pozornosti dětí při besedách je už to, že jsou organizovány v době školního vyučování a také přítomnost pedagoga. Děti si zkrátka chtějí hrát. Chtějí se vyjadřovat k tématu, zapojovat se do diskuse, měly by mít pocit, že nejsou jen účastníci lekce, ale také její aktéři. Proto bylo nutné vytvořit interaktivní besedy se zapojením všech dostupných informačních technologií, které v knihovně máme a zpestřit přednášky různými kvizy a hrami na dané téma.

Jedním z prvních impulzů pro změnu obsahu LKI byly rozhovory s učiteli místní ZŠ, kteří kritizovali u svých žáků především způsoby zpracování zadaných referátů formou kopírování z webových stránek bez dalších úprav nebo zamyšlení se nad tím, zda jsou informace v nich uvedené relevantní a kvalitní. Průzkumem, realizovaným krátkým dotazníkem, který jsem provedla opakovaně při LKI na téma *Informační zdroje*, jsem zjistila, že úroveň znalostí žáků 2. stupně ZŠ ve vyhledávání informací na internetu je katastrofální. Děti se často spokojily s prvním odkazem, který jim internetový vyhledávač na zadaná klíčová slova nabídl a pomocí oblíbených kláves ctrl+c a ctrl+v jej bez dalších úprav přenesly na papír a odevzdaly úkol jako vypracovaný. Úsměvný na těchto příkladech byl fakt, že se děti nepokusily ve svém okopírovaném díle odstranit ani reklamy, které se běžně na webových stránkách vyskytují. Méně úsměvné již bylo zjištění, že si vyhledané informace mnohdy ani nepřečetly, tudíž netušily, zda vyhledaly skutečně informace o zadaném tématu. Také ve většině případů neměly ponětí, že je třeba citovat zdroj, odkud informace převzaly.

S jistým uspokojením mohu konstatovat, že postupem času, kdy na děti působí nový způsob informačního vzdělávání ve škole a všichni žáci druhého stupně ZŠ v Lokti v průběhu uplynulých pěti let absolvovali lekce knihovnické informatiky zaměřené na informační zdroje a vyhledávání informací na internetu organizované naší knihovnou, se stav postupně zlepšuje. Dokazují to nejen mé srovnávací průzkumy, ale také pozitivní ohlasy učitelů.

INTERNETOVÉ (NE)BEZPEČÍ

Další oblastí, na kterou jsem se zaměřila zvláště v posledních třech letech, je internetová bezpečnost. V roce 2009, kdy jsem se rozhodla vytvořit LKI na toto téma, jsem se potýkala hlavně s problémem, jak ji kvalitně sestavit. Protože jsem nezaznamenala v našem kraji žádné nabídky odborného školení, byla jsem odkázána pouze na internetové zdroje. Velkým přínosem proto byly webové portály *Saferinternet.cz*, *e-bezpeci.cz*, *protisikane.cz*, *horkalinka.cz* a další projekty zabývající se internetovou bezpečností. Výsledkem mé práce se staly dvě verze LKI na téma bezpečný internet s názvem *(Ne)bezpečný svět internetu aneb Co na vás číhá*, odlišné svým obsahem pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ. I tento typ lekcí je oblíben mezi učiteli a žáky a setkávám se s pozitivní zpětnou vazbou.

V době, kdy jsem tvořila metodické pomůcky k těmto lekcím, jsem si uvědomila, že je potřeba zformovat ještě jednu jejich verzi, a to pro rodiče. Podle mého názoru se stále velké procento současných rodičů školních dětí¹⁶ potýká s počítačovou a informační „negratností“. Někteří z rodičů se během své profesní kariéry s počítačem zatím neměli potřebu setkat, nebo s ním teprve začínají. Mnoho z nich je tzv. počítačovými samouky, počítač sice doma mají, ale umějí na něm vykonat jen základní úkony, jako je používání e-mailové pošty nebo vyhledávání informací přes internetové vyhledávače. Řada zástupců této generace je zdatná v hraní počítačových her nebo běžně používá sociální sítě, ale nemá téměř žádné povědomí o možných rizicích spojených s internetovou kriminalitou. Ve svém zaměstnání jsem se setkala také s rodiči, kteří ve slově „počítač“ spatřují cosi dáblského a desivého. Myslím si, že stále ještě převládá trend, kdy se mladší a dokonce i nejmladší generace pohybuje v oblasti ICT lépe a s větší jistotou než dospělí.

Podle údajů Českého statistického úřadu bylo v druhém čtvrtletí roku 2010 více než 2,4 milionu domácností vybaveno osobním počítačem. Více než polovina všech domácností v ČR (2,3 milionu, 56 %) měla přístup k internetu. V domácnosti, kde žijí děti do 16 let, je výrazně vyšší pravděpodob-

ODKAZY:

- 16) Generaci rodičů dětí školou povinných zde vymezují mezi 30–45 lety.

nost, že vlastní osobní počítač než v domácnosti bez dětí (85 % versus 50 %), podobně u internetu (80 % versus 47 %).¹⁷

České děti dnes vyrůstají v těsném kontaktu s informačně komunikačními technologiemi. Internet využívají takřka denně nejen pro vyhledávání informací a hraní on-line her, ale především jim umožňuje pružnou a okamžitou komunikaci s vrstevníky, které osobně znají, a také se virtuálně setkávají a komunikují s neznámými lidmi. Vnímají informační a komunikační technologie jako nástroj, který jim umožní překonat nudu, pobaví je a pomůže jim navázat virtuální sociální kontakt. Je proto zapotřebí, aby rodiče věděli, co vlastně jejich děti na internetu dělají a jaká nebezpečí jim v důsledku nedostatečné informovanosti hrozí. Proto jsem se při sestavování LKI pro rodiče zaměřila především na bezpečnost na internetu a důraz jsem kladla také na přehled informačních portálů, které se věnují rizikům využívání internetu a poskytnou jim užitečné informace v této oblasti.

V roce 2009 a 2010 jsem realizovala dvě LKI pro rodiče školních dětí. Celkem se zúčastnilo kolem dvaceti posluchačů. Ačkoli účast nebyla tak velká, jak bych si přála, zájem mě potěšil. Součástí těchto lekcí byl opět dotazníkový průzkum, v němž jsem zjišťovala především míru povědomí rodičů o tom, co děti na internetu dělají, a také jejich počítačovou a informační gramotnost. Výsledky znovu nebyly příliš optimistické. Zaznamenala jsem ale příznivé ohlasy rodičů a určitě hodlám s tímto typem besed pokračovat i v dalších letech.

NĚKOLIK POSTŘEHŮ ZÁVĚREM

Je třeba, aby učitelé základních škol úzce a soustavně spolupracovali na informačním vzdělávání dětí s místními knihovnami a rodiči. Cílem partnerství je především nutnost připravit děti na další život, který se bez znalosti informačních technologií a jejich bezpečného používání neobejde. Důležitá je také spolupráce knihoven a vzájemná výměna zkušeností. V Karlovarském kraji je nutno nabídnout knihovnám odborné semináře a workshopy na téma informačního vzdělávání dětí, protože současný stav odborného vzdělávání knihovníků dětských oddělení se mi jeví jako nedostatečný.

Stejně jako ve školství záleží na pružném přístupu učitelů a jejich ochotě přizpůsobit se novým poznatkům a technologiím, tak i v knihovnictví záleží především na samotných knihovnicích a jejich přístupu. Pokud budou stále nabízet svým dětským uživatelům namísto kvalitního informačního vzdělávání (nejen formou LKI pro základní školy, ale také jako zajímavé besedy v rámci mimoškolních aktivit) akce typu „zdobení perníčků“ a vyhlašovat stále dokola výtvarné soutěže jako „namaluj svého oblíbeného pohádkového hrdinu“, bude dětských čtenářů v knihovnách ubývat, protože je zde nebude čekat nic nového a přínosného.

Určitě je třeba změnit způsob, jakým jsou lekce a besedy prezentovány dětem, je nezbytné zapojit veškeré dostupné moderní informační technologie v knihovnách a vytvořit lekce interaktivní, hravé a zábavné. Myslím, že je nejvyšší čas „provětrat“ své léta používané, metodické přípravy na lekce a besedy a vytvořit si nové, aktuální, které reflektují současné potřeby, problémy a zájmy dnešních dětí.

Foto archiv MěK Loket

ODKAZY:

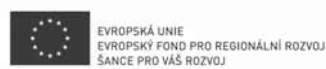
- 17) Údaje Českého statistického úřadu za rok 2010.

POUŽITÉ ZDROJE:

- BRDIČKA, Bořivoj. Vliv technologií na děti prudce roste. In *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 28. 02. 2011 [cit. 2011-12-18]. Dostupný na [www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1103/vliv-technologie-na-deti-prudce-roste.html>](http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1103/vliv-technologie-na-deti-prudce-roste.html).
- ČESKÁ republika. Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. Praha: 2004. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_deklarace.htm.
- ČINČERA, Jan. Knihovnické školství ve století 21. Ikaros [online]. 2003, roč. 7, č. 7 [cit. 01.01.2012]. Dostupný na [www: <http://www.ikaros.cz/node/1436>](http://www.ikaros.cz/node/1436). URN-NBN:cz-ik1436. ISSN 1212-5075.
- DOSTÁL, J. Informační a počítačová gramotnost – klíčové pojmy informační výchovy. In *Infotech 2007 – moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Olomouc: Votobia, 2007. s. 60–65. ISBN 978-80-7220-301-7.

- HÁJKOVÁ, Zuzana; LEPAROVÁ, Jana; NEJEZCHLEBOVÁ, Jana. Informační vzdělávání uživatelů – sekce IVU začíná pracovat. Ikaros [online]. 2010, roč. 14, č. 3 [cit. 31.12.2011]. Dostupný na www: <http://www.ikaros.cz/node/6012>. URN-NBN:cz-ik6012. ISSN 1212-5075.
- JANÍKOVÁ, Anna; ZADRAŽILOVÁ, Iva. Projekt Národní klástr informačního vzdělávání a konference NAKLIV 2010. Ikaros [online]. 2010, roč. 14, č. 3 [cit. 31.12.2011]. Dostupný na www: <http://www.ikaros.cz/node/6011>. URN-NBN:cz-ik6011. ISSN 1212-5075.
- JONÁK, Zdeněk. Čtenářská versus informační gramotnost. Podporují se nebo jsou ve sporu?. In [online]. [s.l.]: [s.n.], 06. 12. 2006 [cit. 2011-12-12]. Dostupný na www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1040/CTENARSKA-VERSUS-INFORMACNI-GRAMOTNOST-PODPORUJI-SE-NEBO-JSOU-VE-SPORU.html/>.
- KOLIK domácností v ČR má počítač a internet? In Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011. cit. 2012-01-01. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/kolik_domacnosti_v_cr_ma_pocitac_a_internet>.
- LANDOVÁ, Hana. Editorial „Informační vzdělávání a informační gramotnost“. ProInflow [online]. 10. 02. 2011 [cit. 12.12.2011]. Dostupný na www: <http://pro.inflow.cz/editorial-informacni-vzdelavani-informacni-gramotnost>. ISSN 1804-2406.
- MCLUHAN, Marshall. Člověk, média a elektronická kultura: Reprezentativní výbor z celoživotního díla proroka a mága elektronického věku a elektronické revoluce. Dotisk 1. vydání. Brno: Jota, 2008. 415 s. ISBN 978-80-7217-128-6.
- MORAVEC, Josef. Informační vzdělávání uživatelů ve veřejných knihovnách. Inflow: information journal [online]. 2011, roč. 4, č. 5 [cit. 2012-01-01]. Dostupný na www: <http://www.inflow.cz/informacni-vzdelavani-uzivatele-ve-verejnych-knihovnach>. ISSN 1802-9736.
- NEJEZCHLEBOVÁ, Jana. Odpovídá informační vzdělávání v knihovnách současným požadavkům?. Ikaros [online]. 2006, roč. 10, č. 5 [cit. 14.12.2011]. Dostupný na www: <http://www.ikaros.cz/node/3333>. URN-NBN:cz-ik3333. ISSN 1212-5075.
- SAK, Petr, et al. Člověk a vzdělání v informační společnosti: vzdělávání a život v komputerovaném světě. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-230-0.
- ÚROVENĚ ICT V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH V ČR. Tematická zpráva [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2009. [cit. 2011-12-18]. Dostupný na www: <http://www.csicr.cz/cz/85156-uroven-ict-v-zakladnich-skolach-v-cr>.

Projekt Digitalizace a ukládání v Kraji Vysočina

V současné době vzniká celá řada digitálních dat různého významu. Aby jich většina nemizela v propasti „digitálního temna“, je potřeba zajistit celý jejich životní cyklus – tvorbu, ukládání i snadný přístup k nim. Touto problematikou se zabývá projekt *Digitalizace a ukládání*. Jeho cílem je vytvořit pro potřeby veřejné správy digitalizační pracoviště s odpovídajícím vybavením, digitální úložiště a spisovnu jako nástroje pro tvorbu, zpracování a uložení úředních spisů i dokumentů kulturního dědictví regionu. Projekt *Digitalizace a ukládání* navazuje na *Technologická centra krajů* a na projekty *Národní digitální knihovna* a *Národní digitální archiv*.

Vysočina digitalizuje

Na začátku roku 2012 jsme v Havlíčkově Brodě spustili provoz Krajské digitalizační jednotky Kraje Vysočina (KDJ). Jedná se o pracoviště zařízené pro skenování různých dokumentů – robotické snímání knih do formátu A3, manuální snímání

knih větších nebo poškozených a snímání velkoformátových materiálů do velikosti A0. Součástí pracoviště je vybavení pro zpracování obrazu i systém pro tvorbu metadat, OCR, kontrolu a export výsledků. Pro materiály, které nelze zpracovat za pomoci vybavení KDJ, ale o jejichž digitalizaci

zaci je také zájem, využíváme externího dodavatele firmu A-scan. Výběr dokumentů vychází především z potřeb regionálních organizací a zájmu badatelů. Dokumenty, které v našem pracovišti digitalizujeme, musejí splňovat jedno základní kritérium – mít vazbu na Kraj Vysočina. Tomu odpovídá řada dokumentů, jako jsou knihy, periodika, kroniky měst a obcí, zápisy z obecních a městských zastupitelstev, hřbitovní knihy, sčítací aparát, stavební plány, mapy, fotografie a negativy, listiny, smlouvy, různé druhy dokumentace, katalogizační listky ad. Jejich fyzické ohrožení je pak dalším vodítkem k výběru. Například periodika jsou typicky ohrožena kyselostí papíru, jiné dokumenty svým stářím, další si zase často žádají badatelé.

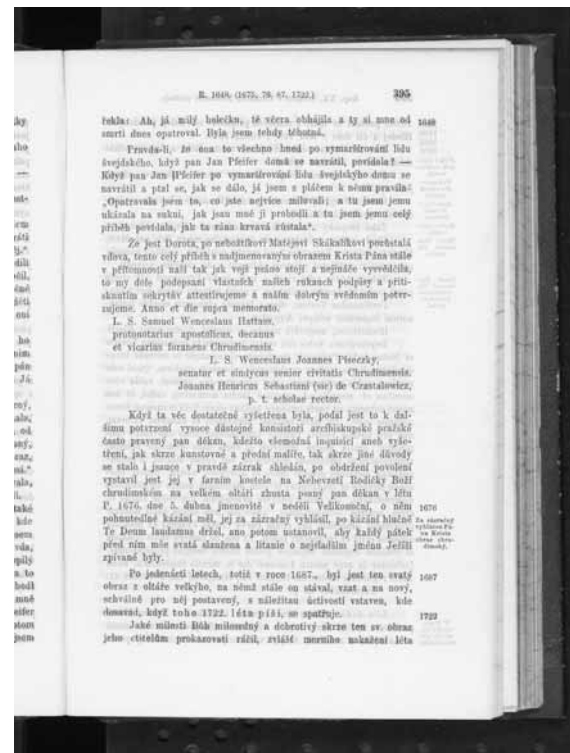
Podmínkou digitalizace knižních dokumentů je pak přidělení čísla České národní bibliografie. Pokud monografie/periodikum toto číslo nemá, je na vlastníku, aby o ně v Národní knihovně zažádal a doplnil vše potřebné.

Odborným garantem projektu je Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě, která se již ně-

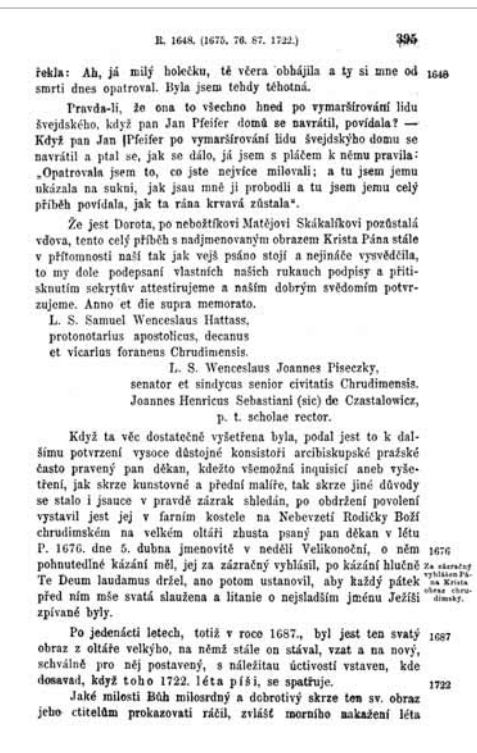
kolik let digitalizací monografií a periodik v rámci svých možností zabývá. V první fázi jsme tedy začali zpracovávat knižní dokumenty. Standardizované formáty pro jejich zpracování a archivaci vycházejí z projektu Národní digitální knihovny. Výsledkem digitalizace je přesně definovaný balíček. Jedna kniha nebo jedno číslo periodika představuje jeden balíček, který putuje do Krajského digitálního úložiště i do úložiště NDK. Jeho součástí jsou archivní a uživatelské kopie snímků, txt a ALTO xml soubory vzniklé automatickým rozpoznáváním textu a xml soubory zahrnující všechna potřebná popisná, administrativní a technická metadata.

V další fázi jsme navázali spolupráci s Moravským zemským archivem v Brně, pod který spadají všechny regionální okresní archivy a začali přípravu pro digitalizaci a především popis dokumentů ze sbírek archivů.

Dosud nám prošly rukama stovky knih, desítky stavebních plánů a několik exemplářů obecních kronik, hřbitovních knih a zápisů ze zastupitelstev. V rámci externí dodávky jsme prozatím

Originál snímku (monografie)

Výsledný zpracovaný snímek (monografie)

Robotický skener DL mini-c v prostorách KDJ

zdigitalizovali necelé 3000 fotografií a obdobné množství negativů.

Digitalizace krok za krokem

Dokumenty, které vlastník vybere k digitalizaci a zapíše do naší vnitřní evidence, dopraví následně na pracoviště KDJ. Tady posoudíme jejich stav, rozhodneme, na kterém skeneru budou zpracovány, případně, je-li jejich digitalizace v našich silách. Problém nastává například u některých periodik, kde byl použit nevhodný typ vazby, hřbet je příliš tuhý a zasahuje do něj text. Parametry pro skenování jsou vždy stejné – formát tiff, 300 DPI, color/gs (podle barevnosti předlohy). Následuje ořez a úprava snímků, kdy jsou surové snímky pomocí nástroje pro hromadnou konverzi vyrovnány, ořezány a upraveny tak, aby bylo potlačeno pozadí a dosaženo co nejlepší čitelnosti textu. K takto připraveným snímkům pak doplňujeme metadata a provádíme konverzi do jp2 a zpracování OCR. Nakonec provedeme export celého balíčku určeného pro uložení v NDK.

Vybavení KDJ

Robotický knižní skener DL mini-C od švýcarské firmy 4DigitalBooks snímá ve formátu 2x A3 a je

Velkoformátový skener ScannTECH 600i-ms v prostorách KDJ

Pracoviště pro zpracování a popis dokumentů

vybaven automatickým obracečem stránek a knižní kolíbkou. Skener stránky obrací a skenuje s minimální asistencí obsluhy. Nejvyšší rychlost, kterou jsme reálně zaznamenali, je 1200 stran za hodinu při rozlišení 300 DPI, formát tiff velikost 2x A4, barevně (skenována byla kvalitní kniha). Velkoformátový plochý skener ScannTech 600i-ms do velikosti formátu A0 od německé firmy Pro-Serv je vybavený také knižní kolíbkou pro manuální skenování knih formátu 2x A2. Maximální rozlišení obou skenerů je 600 DPI. Pro automatické zpracování obrazu používáme SW Pagelmpover (4DigitalBooks).

Systém Sirius firmy ElsyEngineering využíváme pro tvorbu metadat, konverzi do jp2 a generování balíčků podle požadavků NDK. Pro automatické rozpoznávání textu (OCR) máme k dispozici ABBY FineReader.

Projekt Digitalizace a ukládání je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského fondu pro regionální rozvoj. Dodavatelem řešení je firma ICZ, subdodavatelé firmy ScanService a Digs.

HELENA HRNČÍŘOVÁ

hrncirova@kkvysociny.cz

Foto archiv knihovny

Prostory Krajské digitalizační jednotky s vybavením

Kulturní akce knihoven z hlediska autorského zákona

Řada českých knihoven pořádá různé kulturní akce. Zatímco iniciativa knihovníků a prostory nebývají komplikací, starosti mohou přinášet záležitosti spjaté s autorskoprávní stránkou věci. Na podnět redakce *Čtenáře* si dovoluji české knihovnické obci předložit následující příspěvek, zabývající se uvedenými typy akcí z hlediska autorského zákona.

Veřejné čtení

Veřejné čtení je podle autorského zákona¹ užitím díla formou živého provozování díla. To je definováno v § 19 autorského zákona: „*Živým provozováním díla se rozumí zpřístupňování díla živě prováděného výkonným umělcem, zejména živě přednášeného literárního díla, živě prováděného hudebního díla s textem nebo bez textu, anebo živě scénicky předváděného díla dramatického nebo hudebně dramatického, choreografického nebo pantomimického.*“ V našem případě se jedná o první zmíněný případ – **živě přednášené literární dílo**. K takovému způsobu užití díla obecně vzato potřebujeme souhlas autora – licenci. Zároveň je však takovým užitím, ke kterému má kolektivní správce oprávnění uzavírat hromadné licenční smlouvy náhradou za autory (příp. jiné držitele autorských práv). Takovou smlouvu mezi sebou uzavřely Národní knihovna ČR a DILIA (Divadelní, literární, audiovizuální agentura, občanské sdružení – kolektivní správce pro literární díla). Důsledek pro **knihovny** je jednoznačně pozitivní – **nemusejí při plánování veřejného čtení učinit nic jiného, než vyplnit formulář na http://knihovnam.nkp.cz/sekceno.php3?page=01_Ob/09_Form/FormHlaseniDilia.frm**, a to nejpozději do 10 dnů po uskutečnění veřejného čtení.

Pokud se čtení koná v rámci činnosti školy – jedná se o školní představení² nebo součást vyučování³ –, není nutné vyplňovat ani výše odkazovaný formulář. Výjimku v tomto ohledu má i užití díla pro zdravotně postižené (§ 38 autorského zákona).

U veřejného čtení však můžeme narazit na dvě komplikace. První z nich je, že jakýkoli autor může vyloučit své dílo z účinku hromadné licenční smlouvy, a tím pádem bude nezbytné, aby knihovny uzavíraly s autory těchto děl individuální licenční smlouvy. Zatím se takto žádný autor nezachoval, nicméně kdyby přece, zjistí to knihovny na stránkách DILIA <http://www.dilia.cz/articles/show/id/694>.

Druhým háčkem je skutečnost, že ten, kdo dílo veřejně čte, se stává (resp. může stát) výkonným umělcem a náleží mu práva související s právem autorským – práva výkonného umělce k uměleckému výkonu. Majetková práva zde trvají 50 let od vytvoření výkonu. Právy výkonného umělce doporučují se zabývat (a licenční smlouvu uzavírat) v situaci, kdy knihovna oslovuje pro veřejné čtení profesionála, např. herce.

V případě, že se jedná o autorské čtení (text čte přímo autor), je i přesto nezbytné vyplnit formulář na webu Národní knihovny (viz výše). Nebylo by nutné ho vyplňovat pouze v případě, že by autor vyloučil své dílo z účinků hromadné licenční smlouvy uzavřené mezi kolektivním správcem a Národní knihovnou. (V návaznosti na to by pak musela knihovna uzavřít s autorem smlouvu sama.)

Případ autora jako výkonného umělce ponechám na uvážení a eventuální dohodě mezi konkrétní knihovnou a autorem samotným. Je otázkou, zda uzavírání smlouvy, jejímž před-

ODKAZY:

- 1) Zákon č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dále jen jako autorský zákon.
- 2) Viz § 35/2 autorského zákona.
- 3) Viz § 31/1c autorského zákona.
- 4) Autor však může také sdělit svou vůli – vyloučení svého díla z účinku hromadné licenční smlouvy – přímo knihovně. Pak je knihovna povinna do dvou týdnů tuto informaci předat kolektivnímu správci.

mětem je umělecký výkon, je v této situaci spíše nadbytečnou komplikací, nebo zodpovědným jednáním.

Promítání

Promítáním filmu dochází k užití díla formou provozování díla ze záznamu⁵. Obecně vzato knihovny potřebují pro tento způsob užití díla licenci.

V autorském zákoně však máme zákonnou licenci, která by mohla být pro promítání využitelná. Podívejme se na ni a prověřme, zda ji skutečně můžeme aplikovat a předejít tak uzavírání licenční smlouvy.

Ustanovení § 31/1c říká: „Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu; vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.“ Podmínku absence obchodního prospěchu knihovny bezpochyby splňují. Jak je to však s vyučováním? Telec a Tůma⁶ uvádějí k tomuto ustanovení mj. následující: „Není rovněž významné, je-li vyučování či vědecký výzkum uskutečňován v rámci školské soustavy či mimo ni.“ Můžeme tedy předpokládat, že pokud by knihovna pořádala např. filmový klub, v rámci kterého by někdo film uvedl odborným komentářem, doporučil, čeho si povšimnout; a po filmu by např. ještě následoval rozbor a debata – zkrátka by zde byl jednoznačně patrný vzdělávací aspekt a opodstatnění pro užití konkrétního díla, pak by bylo podle mého názoru možné využít zákonnou licenci § 31/1c.⁷ (Nemusí se nezbytně jednat o filmový klub – důležitá je podmínka, aby pro-

mitání bylo součástí vzdělávací akce a mělo v jejím rámci opodstatnění.)

Pokud by se však jednalo o obdobu kina, uvedenou zákonnou licenci využít nelze a knihovna by se měla pro získání řádné licence obrátit na kolektivního správce, v tomto případě Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním⁸ (v kompetenci má však i filmovou projekci).

Besedy

Při pořádání besed by z hlediska autorského práva neměly nastat žádné komplikace. Nevzniká autorské dílo, a pokud by měla být mezi účastníkem besedy a knihovnou uzavřena nějaká smlouva, pak snad o účasti v besedě – tedy, že účastník věnuje svůj čas a znalosti pro danou akci. Pro tento účel by měla postačovat běžná pracovní dohoda.

Jinak by tomu už bylo v případě, že by beseda byla natáčena a vznikl by audiovizuální záznam. Prostý záznam besedy bez dalších úprav zcela jistě není autorským dílem.⁹ Mezi osobou provádějící natáčení a knihovnou by opět měla postačovat pracovní dohoda. V případě, že by záznam byl dále upravován (střih, hudba, jiné úpravy), o autorské dílo se stále ještě jednat nemusí, ale už může. Pak bude záležet na posouzení každého případu zvlášť. Pokud by se o autorské dílo jednalo, měla by knihovna s autorem/y uzavřít licenční smlouvu. Tu uzavřít nemusí, pokud je jím zaměstnanec knihovny a má vytvoření díla (natočení a úpravy) v popisu práce nebo je tímto úkolem pověřen. Pak by se jednalo o zaměstnanecké dílo¹⁰ a vůči němu disponuje majetkovými autorskými právy zaměstnavatel.

Vraťme se ale ještě krátce k samotnému natáčení besedy. Natáčené osoby by měly souhlasit s tím, že budou předmětem natáčení.¹¹ Záleží na knihovně, zda zvolí jednodušší formu ústní-

ho souhlasu, nebo o něco málo náročnější, ale bezpečnější formu souhlasu písemného.

Závěrem snad jen přání, necht' jsou knihovnami pořádané kulturní akce stále úspěšné

a knihovníci se musejí co nejméně potýkat s nezávaznou legislativou ubírající čas a energii pro věc samotnou.

VĚRA JURMANOVÁ VOLEMANOVÁ

volemana@phil.muni.cz

POUŽITÉ ZDROJE:

- Česká republika. Autorský zákon. In: *Sbírka zákonů č. 121/2000*. 2000, 36. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.
- Česká republika. Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů č. 40/1964*. 1964, 19. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.
- Česká republika. Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů č. 89/2012*. 2012, 33. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.
- Hlášení o uskutečnění veřejného čtení. NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Informace pro knihovny* [online]. [2011] [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=01_Ob/09_Form/FormHlaseniDilia.frm.
- Hlášení o veřejném čtení v knihovně. NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Informace pro knihovny* [online]. 26. 9. 2011 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/verCteni06.htm.
- Kina, filmové festivaly a jiné projekce, divadla: Licence k užití. OSA [online]. © 2011 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.osa.cz/hlavn%C3%AD-menu/licence-k-u%C5%BEit%C3%AD/z%C3%A1bavn%C3%A9-produkce/kina,-filmov%C3%A9-festivaly-a-jin%C3%A9-projekce,-divadla.aspx>.
- TELEC, Ivo; TŮMA, Pavel. Autorský zákon: komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 971 s. ISBN 9788071796084.
- Veřejná čtení (informace pro knihovny). DILIA: Divadelní, literární, audiovizuální agentura, občanské sdružení [online]. 2. 12. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.dilia.cz/articles/show/id/694>.

Postřehy z 22. ročníku Akvizičního semináře

Akviziční seminář, který se konal 14. června 2012 na Výstavišti Černá louka v Ostravě, zahájila Ing. Lea Prchalová (ředitelka Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě, předsedkyně SDRUK ČR). Kromě organizačních pokynů hovořila i o historii a současnosti Slezskoostravského hradu, který jsme měli možnost v rámci programu navštívit. Na 90 účastníků letošního ročníku přivítal též Ing. Aleš Brožek (ředitel Severočeské vědecké knihovny Ústí nad Labem, předseda Sekce pro akvizici SDRUK) a seznámil přítomné s programem. V následujících řádcích bych ráda shrnula zajímavé postřehy z jednotlivých příspěvků, které na tomto setkání zazněly.

Příklady z praxe

Úvodní příspěvek Marie Lichtenbergové (Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem) *Akvizice dokumentů v době krize aneb Jak za*

méně získat co nejvíce se dotkl aktuálních problémů akvizice (zvýšení DPH, nárůst cen PHM, energií, papíru a celého výrobního procesu, zvýšení cen knih, a také zdražování poštovního a snižování rozpočtu na nákup dokumentů) a jejich řešení pomocí odpovědného výběru distribučních firem, u kterých lze získat výhodný rabat. Nákup u knihkupců by měl být jen doplňkovým zdrojem akvizice, dále je možné využívat kontinuálních objednávek a veletržních slev. Akvizitér by měl být aktivní obchodní manažer, který dokáže dohodnout ty nejlepší podmínky nákupu, sledovat obchodní podmínky jednotlivých distribucí, bránit se vysokým expedičním nákladům a poštovnímu (třeba formou osobního odběru). Žádost o rabat je nutno psát již do objednávek. Je dobré využívat i retrospektivní doplňování v antikvariátech a seznámených vyřazené literatury. Při prezentaci bylo předvedeno velké množství konkrétních příkladů spolupráce s dodavateli.

ODKAZY:

- 5) Viz § 20 autorského zákona.
- 6) Telec, Ivo; Tůma, Pavel, 2007, str. 361.
- 7) Přičemž by za dodržení podmínky včlenění do vzdělávací akce nenastal podle mého názoru ani konflikt s § 29 autorského zákona, prostřednictvím kterého je nezbytné všechny zákonné licence prověřovat.
- 8) <http://www.osa.cz/hlavn%C3%AD-menu/licence-k-u%C5%BEit%C3%AD/z%C3%A1bavn%C3%A9-produkce/kina,-filmov%C3%A9-festivaly-a-jin%C3%A9-projekce,-divadla.aspx>.
- 9) Viz § 2 autorského zákona.
- 10) Viz § 58 autorského zákona.
- 11) Viz § 12 občanského zákoníku v současnosti účinného (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a/nebo § 84 a následující §§ občanského zákoníku nového, účinného od 1. 1. 2014 (zákon č. 89/2012 Sb.).

Účastníci akvizičního semináře

Ing. Libuše Nivnická a Mgr. Eva Janišová přiblížily v prezentaci *Využití institutu veřejná zakázka při nákupu dokumentů v Knihovně J. Mahena a v Knihovně města Ostravy* situaci v Knihovně J. Mahena a seznámily přítomné s její akviziční politikou. O nákupu a doplňování zde rozhoduje komise, ve které se střídají pracovníci z různých oddělení, měřítkem je cena knihy, její kvalita a počet čtenářů na pobočkách (vytvořili si tzv. nákupní klíč). Vybírají z týdenních ukázek od hlavního dodavatele, který byl zvolen na základě veřejné zakázky a byla s ním uzavřena smlouva na 12 měsíců. Kritériem pro jeho výběr byly tyto požadavky: knihy na ukázkou, možnost vrácení nezakoupených knih, dodání do 14 dní, rabat minimálně 30 %, rychlá reklamacie – výsledkem je získání výhod a zlevnění nákupu. Hlavní dodavatel nikdy nezajistí kompletní nabídku trhu, proto mají i další doplňkové dodavatele.

Pavla Kijová z Knihovny města Ostravy představila knihovnu jako celek a nastínila dosavadní způsob akvizice, který se jeví jako nevyhovující a nákladný. Na podnět zřizovatele chtějí za pomoci firmy E-centre vypsát výběrové řízení na dodavatele knihovních fondů, zatím přes jejich systém Centres (nákupní portál) nakupují spotřební materiál do knihovny. Výsledek bude znám na podzim tohoto roku.

Helena Legowicz z Regionální knihovny v Karvině se zaměřila na doplňování knihovního fondu ve středisku polské literatury jak v minulosti, tak i současnosti (*Akvizice polské knižní produkce v České republice*). Do roku 1989 nebylo nakupování polské literatury problémem, po roce 1990 se situace změnila a kvůli zavedení cla a malému objemu prodaných knih se firmy začaly střídat. Zlepšení nastalo v roce 2003, kdy

se začala nakupovat polská literatura v knihkupectví Klub Polskiej Książki i Prasy v Českém Těšíně. Je zde možnost přímého nákupu, zásilkové služby i nabídky knihovnám formou vzorků knih. Lze také nakupovat přes polský e-shop s možností osobního vyzvednutí nebo dodání zásilkovou službou (varianta spíše pro knihovny se sídlem blízko hranic). V Polsku je od roku 2011 DPH na knihy 5 %, do té doby byla nulová, v ČR se pak tyto knihy prodávají s DPH 14 %.

Vedoucí akvizice Krajské knihovny v Pardubicích Lenka Bláhová krátce pohovořila o historii, současnosti a struktuře knihovny a připomněla obecné úkoly akvizice a legislativu. Následně představila *Akvizici v Krajské knihovně v Pardubicích* od výběru z informačních pramenů a samotného nákupu přes zápis do systému, evidenci, technické úpravy až po přesun do oddělení katalogizace. Nakupují v kamenných i internetových obchodech, u nakladatelů a dojíždějících dodavatelů, doplňkově v antikvariátech a na veletrzích, knihy získávají i pomocí darů, pozůstalostí a samozřejmě povinným výtiskem. Při nákupu se řídí interní směrnici, zaměřením knihovny a jazykovou dostupností, fond budují na základě mezinárodní metody Konspektu (univerzální fond do úrovně odbornosti 3), spolupracují s ostatními odděleními (akviziční porady) i se samotnými uživateli (sešity a krabičky na požadavky, sdělení přes webové stránky knihovny).

Od komiksů ke Konspektu

Student knihovnictví a knihovník JAMU v Brně Josef Blažek představil referátem *Akvizice komiksů* svůj průzkum, který mu poslouží jako podklad pro diplomovou práci o akvizici, katalogizaci a prezentaci komiksů v českých knihovnách. Modelem byla na počátku situace v MK Boskovice, kde komiksy ve fondu chyběly, pokus o jejich doplnění a oživení několika akcemi (komiksový víkend s promítáním). V současné době se J. Blažek pokouší propagovat komiksy i v knihovně JAMU, vytvořil klíč k jejich akvizici, přesvědčuje kolegy, vyučující i studenty, že komiks do této knihovny patří (propojení s divadlem, filmem a knihou). Finanční prostředky na nákup jsou ale omezené, pokouší se proto nastavit určitá pravidla. Též sleduje situaci v ostatních knihovnách a přivítá

jakékoli podněty a příspěvky k diskusi od kolegů.

Eva Knollová z Národní agentury ISBN v ČR hovořila ve svém vystoupení nazvaném *Co nabízí ISBN akvizici? O čísle chytřejším, než by se na první pohled zdálo* o úloze a funkci ISBN a vysvětlila, jak má správně vypadat a co znamenají jeho jednotlivé části. Je to jedinečný identifikátor, tudíž různé formáty stejného titulu musejí mít vlastní ISBN, případná duplicita se zapisuje v MARC 21 do příslušných polí. Dále připomněla databáze, které využívají ISBN, co nám nabízejí, kde a co v nich hledat, a také druhy vyhledávání, přičemž vysvětlila výhody prohledávání podle rejstříků. Veškeré dotazy ohledně ISBN, knih a nakladatelů Národní agentura ISBN ráda zodpoví.

Mgr. Jitka Sládková vtipnou a odlehčenou prezentací *Mezinárodní výměna publikací v rámci komunity aneb Od popelníc do NHL* přiblížila, jak by měla fungovat mezinárodní výměna publikací, aby byla oboustranně výhodná a přínosná a její výsledky pro čtenáře atraktivní, kde vyhledávat partnery, o co projevit zájem a co nabídnout na oplátku.

Mgr. Světlana Knollová z NK ČR představila novinku roku 2012 – akvizici řízenou uživatelem (PDA = Patron Driven Acquisition), týkající se zahraničních elektronických publikací periodických i neperiodických (*PDA jako nový způsob akvizice zahraniční literatury?*). V současné době je na trhu stále větší množství e-publikací a databází, jsou v balíčcích, jejichž obsah nelze ovlivnit ani dopředu znát, vše je finančně náročné, a proto je třeba hledat nové strategie doplňování. Inspirací byly zahraniční zkušenosti, začal tedy sběr informací o modelu, který dovoluje čtenářům přímo ovlivňovat nákup určitých e-publikací a hledání možnosti nového modelu vyzkoušet. Pomocí firmy EBSCO byly záznamy importovány a zpřístupněny v katalogu NK. Podle zájmu uživatelů se pak příslušné tituly zakoupí, seznam PDA bude vystaven buď do konce roku, nebo do vyčerpání přidělené finanční částky, je zde možnost nové tituly přidat a také částku zvýšit. Akvizice bude trvalá, koncepce je nastavena pro jednoho uživatele a výpůjčku 14 dní.

Mgr. Gabriela Filipová v tématu *Praktické využití metody Konspektu na příkladu Moravsko-slezské vědecké knihovny v Ostravě* nejdříve hovořila o této metodě obecně – co je Konspekt, jaké jsou jeho skupiny a využití. V knihovně provedli průzkum uživatelských potřeb pomocí dotazníku, jehož výsledkem jsou kódy úrovně doplňování, podle níž a statistiky výpůjček stanovili počty exemplářů u jednotlivých skupin a spolu s kódy jazykového pokrytí a indikátory ochrany fondů vytvořili směrnici pro doplňování knihovního fondu. Každoročně provádějí analýzy a výsledky porovnávají s NK a jejich tematickou mapou fondů.

Firemní nabídky pro knihovny

Technické ústředí knihoven na konci roku 2011 ukončilo svoji činnost a jeho aktivity přebrala od 1. 1. 2012 firma Ceiba, s. r. o. Její zástupce Lukáš Pajer připomněl historii TÚK, představil nový e-shop a katalog a přítomně ujistil, že nabídka pro knihovny se bude rozšiřovat a ceny zboží budou příznivé. Příspěvek proto nesl název *Technické ústředí knihoven... ten příběh nekončí*.

Manažer firmy Pemic books, a. s., Ondřej Stojeba krátce připomněl vznik, působení na trhu v uplynulých 20 letech, dceřiné společnosti a spolupráci s knihovnami (*Pemic books – 20 let zkušeností s působením na knižním trhu*). Novým zájemcům o jejich služby ukázal pomocí prezentace nabídku informačního systému *mypemic*, způsoby vyhledávání, objednávání a výhody a podmínky spolupráce.

Aleš Brožek závěrem všem přítomným poděkoval za účast, přednášejícím za podnětné prezentace a přednesl žádost na návrhy témat a příspěvků na příští akviziční seminář.

Poděkování se také ujala Lea Prchalová a připojila pozvání na doprovodný program semináře, a to na 2. Letní knižní veletrh a setkání akvizitérů na Slezskoostravském hradě s LiStOVÁNiM – scénickým čtením *U nás v Evropě* autorky M. Hejkalové v podání L. Hejčíka a A. Novotného.

JANA HERMANOVÁ hermanova@svkkl.cz

Foto V. Motáková

Nakladatelský festival TaBook

V Táboře žijí již několik let manželé Horváthovi se svou rodinou, a tak se do malebného jihočeského města částečně přestěhovalo i jejich nakladatelství Baobab. Letos v červnu místní obyvatelé i výletníky čekalo již poněkolkáté *Baobabí léto* určené především dětem a jejich rodičům. Představilo knihy z produkce nakladatelství Baobab a nabídlo tvořivé, kulturní a aktivní vyžití po celý jeden den (16. 6.). V letošním roce bude v Táboře navíc zrealizována další baobabí myšlenka – Festival malých knižních nakladatelů TaBook.

Idea dvoudenní akce, která proběhne 5. a 6. října 2012, je prostá – setkání lidí, které zajímá kvalitní knižní kultura a možnost pro ty, kteří se s ní chtějí seznámit. „Jestli je někdo, kdo se skutečně podílí na formování kvalitní současné kultury ve střední Evropě, pak jsou to malá nekomerční nakladatelství,“ říká **Tereza Horváthová**. Spisovatelka přináší do Tábora se svým manželem **Jurajem Horváthem** mnohé knižní podněty. Pořádají autorská čtení, dílny a také výstavy pro děti i dospělé. Vzhledem k tomu, že ve městě je samozřejmě veřejná knihovna a navíc střední škola, kde se vyučuje obor informační studia a knihovnictví, a kromě toho i muzeum a další spřízněná místa jako kavárny apod., jeví se pořádání knižního festivalu jako zajímavá a téměř samozřejmá akce.

Proč právě knižní „festival“

Proměna státních nakladatelských kolosů po pádu komunismu v roce 1989 byla živelná. Kromě velkých komerčních subjektů a nadnárodních firem vzniklo i množství nových nakladatelství, z nichž některá přetrvala dodnes, navázala na to nejlepší, co ve velkých nakladatelstvích vznikalo i v totalitě a přežila i náraz (nebo spíš nával) komerční konkurence. Pestrost a šíře jejich záběru je neuvěřitelná, stejně jako jejich nasazení pro věc. Knižní kultura je v Čechách zakořeněna dávno před dobou osvětenství, kvalitní knihy stále zůstávají jakýmsi symbolem svobody a národní hr-

dosti. V Čechách existuje několik knižních veletrhů a festivalů, žádný ale neklade důraz právě na malé nakladatele – poezie, prózy, skvostů překladové literatury, sebraných děl klasiků, filosofie, současného myšlení, duchovní literatury, ilustrovaných knih pro děti přes nemainstreamový komiks, kvalitní učebnice či výtvarné autorské knihy – to vše vydávají malí a středně velcí nakladatelé, nadšenci tištěného slova a krásných knih.

Přitom právě oni mají nejtěžší cestu ke čtenářům a při své práci nejvíce riskují. Síť opravdu kvalitních knihkupectví a aktivních knihoven, která jinde pomáhá čtenářské orientaci, je řídká, do reklamy malý nakladatel většinou neinvestuje, distributori jsou opatrní. A situace v regionu je, s výjimkou Německa, velmi podobná.

TaBook má být malým živým festivalem, který umožní nakladatelům kvalitně se prezentovat před čtenáři, živě se zapojit do vytváření programu, potkávat se vzájemně a také s hosty – nakladateli a autory ze středoevropského regionu při společných veřejných debatách, čteních, výstavách a kulatých stolech. Veřejnosti nabídne blízká setkání s tvůrci kvalitní literatury: nakladateli, novináři, spisovateli a ilustrátory a s jejich prací.

Většina programu se uskuteční na náměstí T. G. Masaryka před Střední zemědělskou školou, pod velkým stanem. Prostory nabídne i Městská knihovna Tábor, která se nachází v bezprostřední blízkosti. Večerní čtení a besedy se přesunou do prostor starého města, do kaváren a hospůdek. Aktivně se zapojí i Husitské muzeum. Jednoduše, festival bude propojovat a umožňovat kontakty všeho druhu.

Festival pro čtenáře, nakladatele, knihovníky a další odborníky

Festival přivede malé nakladatele a jejich produkci do Tábora. Formou stánků, besed, autorských čtení a přednášek se budou moci (nejen) čtenáři seznámit s knižní kulturou, která nebývá běžně dostupná a marketingově dobře pokrytá.

Kromě malých nakladatelů bude hostem i velký zavedený nakladatel, tentokrát nakladatelství Argo, které představí ediční řady zaměřené na středověkou historii. Dále chce festival uvést i zajímavé zahraniční hosty (z Francie, Polska, Německa, Skandinávie), kteří se budou aktivně účastnit programu jako autoři výstav, aktéři debat nebo prezentační práce svých nakladatelství. Jejich vzájemné setkání s českými nakladateli by se mohlo stát odrazovým můstkem ke společným projektům. Cílem je také zlepšení informovanosti profesionálů knižního života v Čechách, možnost načerpání zahraničních zkušeností, propojení českých a zahraničních nakladatelů.

V roce 2012 bude festival akcentovat následující tři témata.

Kvalitní literatura pro děti a mládež:

- Jak se v ní orientovat?
- Jak napomoci profesionálům s výběrem, kde to vázne?
- Používají učitelé knihu jako nástroj k výuce?
- Jak tímto způsobem knihy využít?
- Kde končí kniha a začíná hra?
- Počítače a knihy – jde to dohromady?
- Debata o propojenosti knihoven a nakladatelů – co zlepšit, čím se můžeme inspirovat v zahraničí?

Středověk v edicích malých nakladatelství:

- přednášky spojené s danou tematikou,
- představení nakladatelství Argo, Triáda, Oikoymenh.

Fenomén malých kvalitních nakladatelství ve střední Evropě:

- služba veřejnosti,
- tradice malých nakladatelů v Čechách,
- hosté ze zahraničí.

Festival malých nakladatelů nemá být opulentní akcí, kromě stanu nepočítáme se stavbou pódíí ani speciálními náročnými přípravami, ale především (po vzoru jiných evropských měst) nabízíme příležitost k setkání – autorů, nakladatelů, čtenářů i profesionálů (učitelů, knihovníků, nakladatelů). Měl by být skutečným kulturním oživením, dotekem, který zasáhne město, obyvatele a návštěvníky spíše zevnitř než zvenku.

Další informace a program jsou k dispozici na stránkách nakladatelství Baobab (<http://www.baobab-books.net/>) a Městské knihovny Tábor (www.vkta.cz).

EVA MĚŘÍNSKÁ ✉ reditel@vkta.cz
TEREZA HORVÁTHOVÁ ✉ baobabooks@gmail.com

PTEJTE SE KNIHOVNY

DOTAZ: Proč děti na podzim pouštějí draka, odkud se tento zvyk vzal?

(Kategorie dotazu: Historie a pomocné historické vědy. Biografické studie, datum zadání: 7. 10. 2005)

ODPOVĚĎ: Ottův slovník naučný (Praha: J. Otto, 1893. Díl 7. s. 918–919) uvádí k heslu *drak dětský, papírový* – prostý létací stroj jakožto dětská hračka, vynalezena prý od Archyta Tarentského ok. r. 400 př. Kr., znali ji však již dříve Číňané, kteří dosud rádi se jí obveselují. Základní tvar draka jest deltoid nebo rovnoramenný ostroúhlý trojúhelník s kruhovou úsečí na podstavě a lze užítí i jiných souměrných tvarů, jako např. někde na Rusi obdélník s poměrem stran 3 : 2. [...] Příčina stoupání leží v tom, že pomocí ohonu jakožto přítěže stane se z draka nakloněná rovina, kterouž šňůra napjatá drží proti větru. [...] Je-li vzduch klidný, nutno s drakem utíkat, aby pohybem plochy vznikl vítr. – Draka používáno i k výzkumům vědeckým, jak r. 1749 Wilson zkoumal pomocí draka teploturu vzduchovou. [...]

V úvodu knihy *Postavte si čínské draky* (Jan Balej, Zlata Černá, Pavel Šust. Praha: DharmaGaia, 1998) se uvádí, že „...zhruba v 10. století se tedy z draků stala v Číně oblíbená lidová zábava. Dráci se vydali i za hranice tehdejší Říše středu, nejprve do Koreje a Japonska, až do arabských zemí a nakonec i k nám do Evropy.“ [...] Stojí za zmínku, že na šestém festivalu, v roce 1989, byla založena Mezinárodní asociace draků se sídlem ve Wej-fangu a mezi zakládajícími členy bylo i tehdejší Československo a Česká republika je dodnes jejím členem.

Co hledat ve fondech Pedagogické knihovny J. A. Komenského

Pedagogická knihovna J. A. Komenského (PK) je podle knihovního zákona (č. 257/2001 Sb.) specializovanou knihovnou v působnosti MŠMT a plní funkce veřejně přístupné vědecké knihovny pro oblast pedagogiky, výchovy, vzdělávání, školství a příbuzných společenských věd. Knihovna byla založena v roce 1919 a od roku 1951 sídlí v Praze v Mikulandské ulici č. 5. Organizačně je PK součástí Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského.

Knihovna je přístupná veřejnosti od pondělí do pátku od 9 do 18 hodin a poskytuje uživatelům – studentům, učitelům i odborné veřejnosti – širokou škálu knihovnických a informačních služeb. Studovna je otevřena všem návštěvníkům knihovny, čtenářský průkaz není podmínkou. Neregistrovaný čtenář má k dispozici volně přístupný knižní a časopisecký fond studovny, který je uspořádán podle jednotlivých oborů. Nalezne zde současné učebnice se schvalovací doložkou MŠMT, školské právníké dokumenty, vzdělávací programy, učební osnovy, encyklopedie. Volně přístupné jsou také nové i starší ročníky českých a zahraničních časopisů. Půjčování knih mimo budovu knihovny je vázáno na registraci čtenáře. Výpůjční lhůta je jeden měsíc, po uplynutí této doby lze výpůjčku až třikrát prodloužit, pokud na knihu nečeká další čtenář. Časopisy a knihy vydané před rokem 1945 a publikace ze speciálních konzervačních fondů se půjčují výhradně prezenčně.

Knihovna obsahuje v současné době zhruba 430 000 knihovních jednotek v hlavním fondu a 59 000 dokumentů ve fondu Sukovy studijní knihovny literatury pro mládež. Do hlavního fondu je zařazována pouze odborná, případně populárně naučná literatura a učebnice, beletrie není zahrnuta do akvizičního plánu a není součástí PK. Výjimku tvoří speciální fond literatury pro děti a mládež. Zhruba polovina fondu je uložena v dislokovaném skladu ve Lhotě u Dolních Břežan, kam se zajíždí jedenkrát týdně. Ročně přibude přibližně 3000 svazků do hlavního fondu a 800 svazků do Sukovy knihovny.

Informace o nových publikacích v PK naleznete na <http://www.npmk.cz/node/14>.

Z fondu literatury pro děti a mládež

Foto archiv knihovny

Knihovna buduje systematicky také dva unikátní konzervační fondy:

1. fond učebnic a vysokoškolských skript,
2. Sukovu studijní knihovnu literatury pro mládež.

Konzervační fond učebnic a vysokoškolských skript je součástí knihovny od jejího založení, slouží výhradně ke studijním účelům a podléhá přísným pravidlům půjčování. Ve skladech oddělených od hlavního fondu jsou shromážděny učebnice, skripta, metodické příručky, vydané na našem území od konce 18. století až do současnosti. Sledujeme veškerou stávající produkci, kterou doplňujeme v rámci možností. Díky darům ministerstva školství ručíme za nabídku všech studijních materiálů s jeho schvalovací doložkou. Učebnice zahraniční jsou ve sbírce zastoupeny pouze okrajově, v souvislosti s historickým vývojem územního celku, případně s menšinovým národnostním školstvím. Součástí fondu je také pozoruhodná sbírka slabikářů.

V současné době probíhá masivní retrokonverze lístkového katalogu a většina fondu je již

přístupná prostřednictvím elektronického katalogu. Nicméně čtenářům jsou stále k dispozici také historické lístkové katalogy, které byly budovány s velkou péčí, ale s nástupem nových informačních technologií bylo jejich doplňování ukončeno. Jedním z nich je unikátní lístkový katalog učebnic, v němž jsou jednotlivé vyučovací předměty rozlišené podle typu a stupně škol v chronologicky utříděném pořadí. Takto vedený katalog ukazuje na vývoj a změny školské soustavy, zobrazuje jisté podstatné zvraty v pojmání organizace a vývoje našich škol.

Sukova studijní knihovna literatury pro mládež představuje největší sbírku literatury pro děti a mládež od konce 18. století po současnost. Knihovnu založili členové Společnosti přátel literatury pro děti v roce 1919 jako Knihovnu českých spisů pro mládež. Iniciátorem tohoto projektu byl Václav František Suk, středoškolský profesor českého jazyka a francouzštiny na pražském gymnáziu v Křemencově ulici a šéfredaktor českého teoretického časopisu o literatuře pro děti a mládež *Úhor*. Profesor Suk vymezil hlavní pravidla budování knihovny a cíle její činnosti – knihovna byla určena odborné veřejnosti ke studijním účelům a shromažďovala všechny knihy pro mládež vydané v češtině a slovenštině. Základem sbírky se stalo několik stovek knih pro mládež vyčleněných z knihovny Pedagogického muzea Komenského.

Do Pedagogické knihovny (tehdy Státní pedagogické knihovny) byla Sukova knihovna převedena v roce 1953, zde byla od počátku vedena jako samostatná knihovní sbírka s vlastní evidencí a zpracováním. Přes veškeré snahy, s výjimkou krátkého období 1946–1953, se nepodařilo získat pro knihovnu právo oborového povinného výtisku. V současné době je fond více než z poloviny doplňován především prostřednictvím nakladatelských darů. Dnes se dá říci, že až na malé výjimky je celý přístupný prostřednictvím on-line

Prostory Pedagogické knihovny

katalogu na webu PK. Návštěvníkům knihovny jsou nadále k dispozici i lístkové katalogy Sukovy studijní knihovny, které kromě jmenného autorského katalogu zahrnují také jmenný katalog ilustrátorů a názvový katalog. Knihy ze studijní knihovny se půjčují výhradně prezenčně, výjimku tvoří zápůjčky na výstavy a podobné mimořádné akce.

Vzhledem ke svému oborovému zaměření věnuje Pedagogická knihovna pozornost také rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti dětí. V rámci podpory dětského čtenářství organizuje každoročně akci *SUK – Čteme všichni* – anketu dětí, knihovníků veřejných a školních knihoven a učitelů, v níž se hlasuje o nejoblíbenější a nejčtenější knihu pro děti a mládež uplynulého kalendářního roku. Kromě toho se PK podílí na organizaci *Zlaté stuy* – celostátní soutěže v oblasti knižní tvorby pro děti a mládež, kterou pořádá česká sekce IBBY.

Na webových stránkách knihovna provozuje Centrum pro školní knihovny (CŠK), které je zaměřeno především na podporu školních knihoven. Ve spolupráci s Klubem školních knihoven SKIP pořádá Pedagogická knihovna každoročně semináře pro učitele, knihovníky školních knihoven a dětských oddělení veřejných knihoven.

Více informací je na <http://www.npmk.cz/knihovna/>.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Ing. Dagmar Čuntová – Městská knihovna Havířov ✉ Jana Hermanová – Střeďocheská vědecká knihovna v Kladně ✉ Mgr. Tereza Horváthová – Nakladatelství Baobab&GplusG, s. r. o., Tábor ✉ Helena Hrnčířová – Krajská knihovna Vysočiny a Krajská digitalizační jednotka Havlíčkův Brod ✉ Mgr. Věra Jurmanová Volemanová – Ústřední knihovna FF MU v Brně ✉ Bc. Tereza Kafková – Městská knihovna Havířov ✉ Mgr. Alice Košková – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ✉ Mgr. Eva Měřinská – Městská knihovna Tábor ✉ Klára Rozsypalová – Městská knihovna Loket ✉ Mgr. Edita Vališová, DiS – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ✉ Mgr. David Jan Žák – spisovatel, novinář, učitel, literární kritik, České Budějovice

Havířovská knihovna je prostě krásná

Již dlouho jsme v Havířově usilovali o vybudování knihovny, do které by byly soustředěny pobočky dosud rozptýlené v centru města, ale také ředitelství knihovny a oddělení doplňování a zpracování knihovního fondu. Nakonec naše úsilí slavilo úspěch a k magickému datu 22. 2. 2012 ve dvě hodiny odpoledne byla slavnostním přestřižením pásky otevřena nová, centrální budova knihovny. Čtenáři tak na jednom místě využívají služeb oddělení pro děti a dospělé čte-

A najednou přišel den 7. 3. 2011, kdy byla stavba slavnostně zahájena nebo spíš bourána. Z původní budovy totiž zůstaly jen obvodové zdi. Celá rekonstrukce, jak jsem ji vnímala já – jako stavební laik –, probíhala bez velkých komplikací. A výsledek se mně osobně moc líbí. Ze začátku jsem si vůbec nedovedla představit konečnou podobu. Měla jsem i trochu strach, jak knihovna bude vypadat, protože nosné sloupky uprostřed budovy musely být kvůli statickému objektu zachovány a tomu musel být přizpůsoben interiér. Ale nakonec výsledek předčil všechna moje očekávání. Stavba byla nadto dokončena v předstihu, oproti původnímu termínu o více než měsíc! V lednu 2012 již probíhaly pouze jednoduché práce a odstraňovaly se zavadly.

Od 23. 1. 2012 začalo velké stěhování 50 000 knihovních jednotek. Zpočátku jsme z toho měli velké obavy, ale díky výborné organizaci a najaté firmě mající se stěhováním bohaté zkušenosti proběhlo vše bez komplikací. Během jednoho dne byla vždy přestěhována celá pobočka.

A po profesionálech přišli na řadu knihovníci a zaměstnanci, aby knihy uložili na správná místa. Mezitím se doladovávala technická spojení mezi servery a počítači, fungování nového RFID systému a bezpečnostních bran... Prostě se dělalo maximum, aby slavnostní zahájení proběhlo bez problémů. A opravdu vše fungovalo, nové prostory se líbily, byl čas na rozhovory, fotografování. Byla to sláva a všichni jsme si to užívali. Byl to náš velký den, nás, knihovníků z Havířova.

A jestli si myslíte, že tím to všechno končí, jste na OMYLU, tím to všechno teprve začíná.

DAGMAR ČUNTOVÁ cuntova@knih-havirov.cz

Příjemné prostory knihovny po rekonstrukci

náře i půjčovny se zaměřením na hudbu a umění, což oceňují zejména rodiny s dětmi. Výhodou je také parkování u knihovny zdarma nebo velice dobrá dostupnost všech autobusů MHD. Návštěvníkům se knihovna moc líbí a radují se také její pracovníci, kteří zde mají skvělé zázemí. Tomu všemu ale předcházela řada jednání a tvrdá práce.

Jak to všechno začalo? Pro knihovnu bylo vybráno celé křídlo budovy, ve které sídlí Magistrát města Havířova. Následně byly vypracovány studie, projekt, kladně vyřízena žádost o poskytnutí dotace z evropských fondů, vyčleněny finance z rozpočtu města, výběr zhotovitele. Když je to nyní takto napsáno, zdá se to být velmi jednoduché a prosté. Ale opak je pravdou. Jen ta nekonečná jednání, zejména s architekty! Ten, kdo jednou jednal s architektem, ví, o čem mluvím. Má svou vizi, ale požadavky uživatele ho již moc nezajímají. I tady jsme měli štěstí. „Náš“ architekt měl pro knihovnice a čtenáře plně pochopení.

Čtenářské kluby aneb Schůzky čtenářských poškoláků

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Čtenářské kluby

Hlasitý školní zvonek rozechvěje srdce snad každého žáka. „Hurá, a jde se domů, konečně,“ slyšíme většinou, když mijíme skupinky nedočkavých žáků u šaten. Tohle ale asi neplatí u všech. Nejen já, ale také mé ostatní kolegyně z různých koutů naší země mají teď jedinečnou příležitost ostatním dokázat, že lze z dětí udělat poškoláky i dobrovolně, a že se z toho ještě budou radovat. A radujeme se i my, protože se děti nescházejí po škole jen tak, ale kvůli knihám.

Za celou situaci můžeme vděčit projektu s názvem **Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami**, který je financován z prostředků ESF v rámci OPVK a státního rozpočtu České republiky. Projekt odstartoval 1. února 2012 a jeho realizace je naplánována až do 31. ledna 2015. Na počátku stála myšlenka několika lidí, kteří měli touhu nejen pozvednout úroveň čtenářství u dětí, ale také snahu dát knihu do rukou dětem, které k tomu z určitých důvodů možnost nemají, protože pocházejí z nepodnětného či sociálně slabého prostředí nebo mají nějakou specifickou poruchu učení.

Když Městská knihovna Havířov, jedna ze zapojených institucí, obdržela výzvu, zda by se projektu nechtěla zúčastnit, stál za ním ještě velký

otazník. Nikdo tehdy nevěděl, kolik základních škol a knihoven bude mít odvahu a chuť se zapojit a pokusit se změnit pohled některých dětí na knihy, naučit je s nimi pracovat a ukázat, jak moc pro ně mohou být užitečné. Všechny obavy se ale nakonec ukázaly jako zbytečné, když se na začátku samotné realizace projektu dostavilo dvanáct statečných v podobě odvážných učitelů základních škol a knihovnic a knihovníků odhodlaných šířit své poselství lásky ke knihám opět o něco víc. Čas se s časem sešel, až přišel duben. Měsíc, kdy se otevřely brány většiny čtenářských klubů a započala práce na nových „čtenářských duších“. Městská knihovna Havířov zahájila činnost svého klubu 19. dubna, společně se Základní školou M. Pujmanové, kde má také klub své prostory. Přihlásilo se celkem 26 dětí a vznikly tak hned dva čtenářské kluby, na jejichž realizaci se podílejí učitelky základní školy M. Pujmanové – Mgr. Kateřina Minarovičová a Mgr. Markéta Kubičková a s nimi dvě knihovnice z Městské knihovny Havířov – Bc. Tereza Kafková a Bc. Martina Dordová. Svůj první den čtenářských klubů odstartovali všichni společně s heslem *Vyplováme...* a prvotní knihou, která byla dětem představena, se stala *Pipi Dlouhá punčocha*. Klub se tak rozhodl podpořit heslo samotné mise celého projektu, které zní *Vzhůru na palubu, knížky volají...* Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že Pipi nemá s mořem a lodí nic společného, bystré děti hned uhodly, proč za nimi Pipi přišla. A tak jsme si společně přečetli, jak se Pipi kdysi plavila na lodi se svým tatínkem a děti se tak dozvěděly, že být námořníkem není vůbec jednoduché.

Čtenářské kluby se konají v prostorách ZŠ M. Pujmanové pravidelně jedenkrát týdně. Děti tráví společně s paní učitelkou a knihovnicí hodinu a půl nad vybranou knihou a jejím příběhem, který

si společně přečtou a představí. Klub se ale nevěnuje pouze čtení. S dětmi si i popovídáme a zahráme nějakou hru. Svůj čtenářský klub nemá samozřejmě jen Havířov, ale také další města, jakými jsou Mrákov, Staňkov, Rokycany, Orlová, Slaný, Liberec, Kouřim, Kolín, Sázava, Hlavečnick a Chlumec nad Cidlinou. I zde děti pravidelně jednou týdně zůstávají „po škole“, aby mohly vzít do rukou knihu a s napětím očekávat, co se dnes dozvědí.

Cílů celého projektu je spousta. Jedním z nich je i to, aby si děti vytvořily lásku ke knihám a mohly uchopit kouzlo každého příběhu, který je na jejich stránkách ukryt. Všichni doufáme, že odhodláni a chuť navštěvovat čtenářský klub dětem vydrží, a že tak knížkám přibude spousta nových majitelů. A naše společné přání? No přece doplnout na té naší plavbě co nejdál. Více informací o projektu je na stránkách <http://www.novaskola.org/klub/>.

TEREZA KAFKOVÁ tereza.kafkova@centrum.cz

Z českých literárních cen, soutěží a anket

V českých zemích se po listopadových událostech roku 1989 vyvojila celá řada nových literárních cen. Mezi nimi ovšem dále existovaly a existují takové, které se udílely i během socialistické éry, a to buď oficiálně přímo v tehdejších Československu, nebo v zahraničí, podporované disidentem a exilovými nakladateli či autory, kteří byli spjati svými kořeny s českým jazykem a žili v zahraničí. Do následujícího přehledu jsou zahrnuty i dvě zahraniční ceny udělované českým autorům.

Oceněním s nejstarší tradicí je **STÁTNÍ CENA ZA LITERATURU** a **STÁTNÍ CENA ZA PŘEKLADATELSKÉ DÍLO**, které každoročně uděluje **28. října** Ministerstvo kultury ČR. Navazuje tak na tradici stejnojmenného ocenění založeného v roce 1920, které bylo přerušeno únorovým pučem roku 1948 a znovu obnoveno v roce 1995. Cena se uděluje za vytvoření významného původního literárního díla a za překlad literárního díla z cizího jazyka do češtiny, vydaného v daném roce nebo v roce předcházejícím. Autor, jehož dílo získá Státní cenu za literaturu, dostane diplom a peněžní ocenění ve výši 300 000 Kč. Státní cenu za překladatelské dílo tvoří také diplom a stejně vysoká finanční částka.

Prvním držitelem znovuobnovené **Státní ceny za literaturu** byl básník **Ivan Diviš** za vydání *Teorie spolehlivosti*, o čtyři roky později ji

například získal **Josef Škvorecký** za celoživotní tvorbu, další rok básník **Karel Šiktanc** za sbírku *Šarlat*, dále pak třeba **Květa Legátová**, **Petr Kabeš**, **Edgar Dudka**, **Vladimír Körner**, **Milan Kundera** za první domácí vydání *Nesnesitelné lehkosti bytí*, **Ludvík Vaculík**, **Zdeněk Rotrekl**, v roce 2010 **Antonín Bajaja** za román *Na krásné modré Dřevnici* a loňskou držitelkou se stala **Daniela Hodrová** za román *Vyvolávání*. Státní cenu ovšem neprovázelo jen souhlasné přikyvování, ale i polemiky (v roce 2001 **Věroslav Mertl** za *Hřbitov snů*) a dokonce i bouřlivé diskuse (**Pavel Brycz** za *Patriarchátu dávno zašlá sláva* v roce 2004).

Reakce na udělení **Státní ceny za překladatelské dílo** jsou ovšem smířlivé a klidné. Prvním porevolučním nositelem této ceny byl **Josef Hiršal** za překlad veršů německého barokního básníka **Johanna Christia Günthera** *Krvavý rubín*. O rok později byl oceněn **Ludvík Kundera** za překlad poezie rakouského básníka **Georga Trakla** *Šebestián ve snu*. Většinou získávají tuto cenu překladatelé za celoživotní dílo nebo za dosavadní činnost v oblasti překladů literárních děl (**Lumír Čivrný**, **Jan Vladislav**, **Dušan Karpatský**, **Dušan Zbavitel**, **Pavla Lidmilová**, **František Frölich**, **Antonín Přidal**, **Jiří Stromšík**, **Miroslav Jindra**, **Oldřich Král**). V roce 2011 cenu obdržel **Martin Hilský** za překlad úplného díla **Williama Shakespeara**.

Každý rok **22. září** – v předvečer narozenin **J. Seiferta** – je udělována **CENA JAROSLAVA**

SEIFERTA za vynikající básnické či beletristické dílo vydané v posledních třech letech. Cena vznikla z iniciativy **Nadace Charty 77** v lednu roku 1986 ve Stockholmu a je dodnes určena k podpoře české literatury doma i v zahraničí. Od roku 2004 je sponzorována skupinou **Pioneer Investments** v ČR, součást mezinárodního uskupení **UniCredit Group**, částkou 250 000 Kč.

První ocenění bylo uděleno **Dominiku Tatarovi** (*Písáčky*) a zatím poslední **Karlu Šiktancovi** za básnickou sbírku *Nesmír*. Držiteli této prestižní ceny jsou **Ludvík Vaculík**, **Ivan Diviš**, **Emil Juliš**, **Jiří Kolář**, **Josef Hiršal**, **Ivan Wernisch**, **Bohumil Hrabal**, **Milan Kundera**, **Antonín Brousek**, **Petr Kabeš**, **Jiřina Hauková**, **Zbyněk Hejda**, **Karel Milota**, **Věra Linhartová**, **Jiří Kratochvil**, **Pavel Šrut**, **Zdeněk Rotrekl**, **Jiří Gruša**, **Miloslav Topinka**, **Viktor Fischl**, **Josef Škvorecký**, **Michal Ajvaz**, **Jiří Suchý**, **Ivan Martin Jirous**, **František Listopad**, **Václav Havel**, **Ludvík Kundera**, **Jáchym Topol**.

K těm starším oficiálním cenám patří **CENA JIŘÍHO ORTENA**. Udílí se od roku 1986 mladému autorovi nebo autorce do třiceti let za prozaické či básnické dílo. Samozřejmě bylo a je podmínkou jeho knižní vydání nebo otištění podstatné části v některém z časopisů. Vyhlášovatelem ceny bylo nakladatelství **Mladá fronta**, partnerem hlavní město **Praha**. Od roku 2009 cenu organizuje **Svaz českých knihkupců** a nakladatelů za podpory **Magistrátu hl. města Prahy**, udělována je na veletrhu **Svět knihy Praha**. Mezi držiteli této prestižní a médii sledované ceny jsou například dnes již etablovaní autoři – **Zuzana Brabcová**, **Petr Placák**, **Tereza Boučková**, **Vít Kremlička**, **Michal Viewegh**, **Petr Borkovec**, **Božena Správcová**, **Bogdan Trojak**, **Pavel Brycz**, **Martin Langer**, **Jaroslav Rudiš**, **Radek Malý**, **Petra Hůlová**, **Petra Soukupová**. V roce 2011 cenu získala **Františka Jirousová** za román *Vyhnanci* a letos ji obdržel **Vratislav Maňák** za sbírku povídek *Šaty z igelitu*.

Jednou za dva roky je vyhlášována **CENA KARLA ČAPKA**, založená roku 1994 Českým centrem **Mezinárodního PEN klubu** a **Společností přátel PEN klubu**. Cena je určena autorům, „kteří nějak výrazně a srozumitelně při-

spěli k tomu, aby se ve společnosti prosadily demokratické a humanistické hodnoty nebo aby byly ubráněny“ (uděluje se vždy v sudém roce). Organizátoři založili ještě v roce 1996 **CENU PEN KLUBU ZA CELOŽIVOTNÍ DÍLO** s „přihlédnutím k zásluhám o českou literaturu v poúnorové době“. **Cenou Karla Čapka** je bronzová plastika rozevřené knihy, uvnitř s oboustranným reliéfem portrétu **Karla Čapka**. Jedná se o dílo akademického sochaře **Vladimíra Preclíka**. Cena je spojena i s finanční částkou, jejíž výše je proměnlivá. Dříve se pohybovala na 150 000 Kč, ale v roce 2010 byla snížena na 100 000 Kč. První, kdo **Cenu Karla Čapka** dostal, byli hned dva autoři světového formátu – **Günter Grass** a **Philip Roth**, dalšími oceněnými byli **Arnošt Lustig**, **Jiří Kratochvil** – za romány *Siamský příběh* a *Nesmrtelný příběh*, **Josef Topol**, **Ludvík Vaculík**, **Ladislav Smoček**, **Jiří Stránský**, **Václav Havel** a **Ivan Klíma**. V roce 2012 se laureátem ceny stal **Pavel Šrut** za „mnohovrstevnaté celoživotní dílo, jež vyjadřovalo obhajobu demokracie a zasáhlo do řady literárních žánrů, za prozaickou, básnickou, překladatelskou a novinářskou tvorbu“. Za celoživotní dílo byli oceněni **Adolf Branald**, **Jan Vladislav** a **Jiří Krupička**.

Důležité je ovšem odlišit **CENU KARLA ČAPKA** za práce v žánru **SCI-FI A FANTASY**. Od roku 1982 ji uděluje **Československý fandom** na svých celostátních setkáních příznivců těchto žánrů, na takzvaných **Parconech**. Od roku 1983 má podobu černého Mloka, podle Čapkovy knihy *Válka s mloky*. O udělení ceny rozhoduje soutěžní porota složená ze spisovatelů, vydavatelů a překladatelů. Cena byla zpočátku určena pro nejlepší povídku přihlášenou do soutěže, ale od roku 1989 byla zavedena i kategorie krátká povídka a od roku 1990 kategorie román a novela. **Mloka** poté získával zpravidla pouze jeden z vítězů kategorií, kromě roku 1995, kdy nebyl udělen, a let 1996–1998, kdy jich bylo uděleno více. Od roku 2006 byla zavedena čtvrtá kategorie – mikropovídka. **Cenu Karla Čapka** si odnesli například **František Novotný**, **Josef Pecinovský**, **Štěpán Kopřiva**, **Jaroslav Mostecký**, **Jiří Pavlovský**, **Jana Rečková**, **Vladimír Šlechta** a **Jana Jůzlová**. V roce 1983 byl poprvé udělen **Mlok** za zásluhy o žánr a hnutí příznivců sci-fi, jehož si odnesl

Vojtěch Kantor. Dalšími oceněnými jsou například malíř **Theodor Rotrekl**, spisovatel **Josef Nesvadba**, **Ondřej Neff**, výtvarník **Kája Saudek**, překladatel **Jan Kantůrek**.

K mediálně nejsledovanějším cenám jistě patří **MAGNESIA LITERA**, která se uděluje každoročně od roku 2002 a slouží k propagaci a popularizaci literatury, a to české i překladové. Občanské sdružení Litera vyhláší nominace jednotlivých kategorií. Čtenáři rozhodují o vítězi v kategorii Cena čtenářů, která nesla od roku 2006 do roku 2009 název sponzora knižkupectví Kanzelsberger. O rok později to už bylo vydavatelství Knižní klub a cena se jmenovala Knižní klub Cena čtenářů. Od letošního roku je partnerem Ceny čtenářů největší český nakladatelský dům Albatros Media, a. s. Asi nejzajímavější pro autory je hlavní cena Kniha roku – Magnesia Litera, která je spojená s finanční prémie 200 000 Kč. Poskytuje ji hlavní partner společnost Karlovarské minerální vody se značkou minerální vody Magnesia.

Zajímavé bylo udělení hlavní ceny v roce 2007, kdy se stal knihou roku román rumunského spisovatele **Petru Cimpoeşa** *Simon Výtažník (Román o andělech a Moldavanech)*, který do češtiny přeložil **Jiří Našinec**. Porotci si nebyli náhle jistí, kdože by měl tuto cenu dostat, jestli autor knihy, nebo její překladatel. Editor nakladatelství Dybbuk Jan Šavrdra, který dílo vydal, se vyslovil pro rozdělení finanční prémie na dvě poloviny. Stanovy ceny s touto situací nepočítaly, ovšem výbor sdružení vydal posléze prohlášení, že v případě překladové literatury je „překladatel vnímán jako autor“. Kromě Kniha roku a Ceny čtenářů se udílí Litera za prózu, poezii, knihu pro děti a mládež, literaturu faktu, populárně naučnou literaturu, překladovou knihu, nakladatelský počin, objev roku a za přínos české literatuře.

Často je Knihou roku publikace, která zvítězila i ve své kategorii, například v roce 2002 *Böhmische Dörfer – Putování opuštěnou literární krajinou Jürgena Serkeho* bylo oceněno i za nakladatelský počin, kniha **Pavla Zatloukala** *Příběhy z dlouhého století – Architektura let 1750–1918 na Moravě a ve Slezsku* získala o rok později nejen hlavní cenu, ale i Literu za populárně naučnou literaturu. Literu za naučnou literaturu a zároveň Knihu roku si v roce

2004 odnesl **Jiří Suk** za titul *Labyrintem revoluce*, již zmíněný překlad *Simona Výtažníka* byl v roce 2007 oceněný i Literou za překlad, další rok se těšil z hlavní ceny i Litera za knihu pro děti a mládež výtvarník **Petr Nikl** a jeho *Záhádky*. V roce 2009 byla poprvé vyzdvížena na nejvyšší post kniha poezie, a to *Rukopis Bohumily Grögrové* (Litera za poezii). Zajímavé však je, že ani jedna z beletristických knih, která získala Knihu roku, nebyla oceněna ve své kategorii. V roce 2005 byl Knihou roku román česko-amerického spisovatele **Jana Nováka** *Zatím dobrý*, ovšem Literu za prózu si odnášel **Jan Balabán** za knihu povídek *Možná že odcházíme*. V posledních třech letech byla situace obdobná, v roce 2010 Literu za prózu získal **Ivan Matoušek** za *Oslavu*, ale Knihu roku dostala **Petra Soukupová** za román *Zmizet*. V roce 2011 se Knihou roku stal román **Jana Balabána** *Zeptej se táty* a Literu za prózu si odnesl **Martin Ryšavý** za knihu *Vrač*. V letošním roce Literu za prózu obdržel **Marek Šindelka** za *Zůstaňte s námi* a Knihou roku se stala *Lucemburská zahrada Michala Ajvaze*. Vyhlášení cen Magnesia Litera bylo zpočátku přenášeno v přímém přenosu Českou televizí, později bylo vysíláno ze záznamu druhý den po vyhlášení. Letošní ceny Magnesia Litera byly opět vysílány Českou televizí přímým přenosem, a to 4. dubna z Nové scény Národního divadla.

Mezi další literární ceny v Čechách patří **VÝROČNÍ CENY NADACE ČESKÉHO LITERÁRNÍHO FONDU**, udělované za úspěšnou tvorbu v uplynulém ročním období, a to v těchto kategoriích: za původní literární tvorbu, za vědeckou literaturu, za propagaci knižní kultury, za divadelní a rozhlasovou tvorbu, za filmovou a televizní tvorbu a za publicistiku (Výroční cena Karla Havlíčka Borovského). Ceny v jednotlivých kategoriích jsou spojeny s odměnou 50 000 Kč. Za rok 2010 získal Výroční cenu NČLF v kategorii původní česká literatura **Karel Šiktanc** za knihu *Nesmír* (nakladatelství Karolinum), v kategorii vědecká a odborná literatura **Jitka Štěpánková**, **Jindřich Chrtěk**, **Zdeněk Kaplan** a kol. za práci *Květena České republiky 8* (nakladatelství Academia). Za propagaci knižní kultury cenu obdržel **Robert Krumphanzl** za mimořádnou péči o vydávání, šíření a propagaci knižních titulů v nakladatel-

ství Triáda. Výroční ceny NČLF za rok 2011 byly slavnostně předány 6. června 2012 v Divadle Archa. Za původní literární tvorbu cenu získala **Sylva Fischerová** a **Karel Floss** za knihu *Bůh vždycky otřeše stavbou* (nakladatelství Vyšehrad), za vědeckou literaturu **Ivo Sotorník**, **Štěpán Kutilek** a kol. za práci *Kosterní minerály a skelet při chronickém onemocnění ledvin* (nakladatelství Galén). Výroční cenu NČLF za propagaci knižní kultury získal **Lukáš Hejlík** za projekt scénického čtení *LiStOVáNi*.

Prestižní, ve světě sledovanou cenou je **CENA FRANZE KAFKY**, která je jediným mezinárodním literárním oceněním předávaným u nás. Od roku 2001 ji uděluje Společnost Franze Kafky za finanční podpory hlavního města Prahy. Laureáta vybírá mezinárodní porota. „Posláním ceny Franze Kafky je ocenění umělecky výjimečné literární tvorby současného autora, jehož dílo oslovuje čtenáře bez ohledu na jejich původ, národnost a kulturu, tak jako dílo Franze Kafky, jednoho z největších autorů moderní světové literatury.“ Zajímavé je, že se vkus poroty už několikrát shodl s akademii udílející Nobelovu cenu. V roce 2001 Cenu Franze Kafky získal americký spisovatel **Philip Roth**, o rok později Čech **Ivan Klíma**, v roce 2003 maďarský autor **Péter Nádas**, následující rok kontroverzní rakouská spisovatelka **Elfride Jelineková**, v roce 2005 **Harold Pinter** ze Spojeného království, další rok Japonec **Haruki Murakami**, v roce 2007 **Yves Bonnefoy** z Francie, v následujícím roce **Arnošt Lustig**, v roce 2009 **Peter Handke** z Rakouska, v roce 2010 **Václav Havel**, vloni irský spisovatel **John Banville** a letos ji získá **Daniela Hodrová** za celoživotní dílo. Cena bude předána 23. října 2012 v Brožíkově sále Staroměstské radnice v Praze. Nobelovu cenu dostali Jelineková a Pinter, o Murakamim a Arnoštu Lustigovi se vážně uvažovalo. Když si Cenu Franze Kafky přebíral Haruki Murakami, který je pověstný svým vlažným přístupem k novinářům, byla svolána tisková konference, na které však nesměla natáčet žádná z televizních stanic. Jak se autor svěřil, byl to pro něho příjemný zážitek. Překvapení novináři se dozvěděli, že se jednalo o vůbec první tiskovou konferenci v jeho životě. Symbolem Ceny Franze Kafky je bronzová soška od Jaroslava Róny a finanční odměna 10 000 dolarů.

CENA JOSEFA JUNGMANNA je udílena od roku 1991 Obcí překladatelů za nejlepší překladové dílo publikované v prvním vydání v českém jazyce v oblasti prózy, poezie, dramatu a nebeletristické literatury z oboru humanitních věd v uplynulém kalendářním roce. Tuto cenu získali například **Libor Dvořák** za překlad knihy Vladimíra Sorokina *Den opričníka*, **Anežka Charvátová** za překlad *Divokých detektivů* Roberta Bolaña, **Vlasta Dufková** za překlad románu *Burití* João Guimaraese Rosy, **Karel Fiala** za *Příběhy prince Gendžiho 1–4* Murasaki Šikibu, **Erich Sojka** za překlad knihy *Kosmos* Witołda Gombrowicze, **Jiří Hanuš** za překlad *Lidské skvrny* Philipa Rotha, **Věra Koubová** za knihu Franze Wurma *Rozevřená fuga*, **Petr Borkovec** za básnickou část díla Vladislava Chodaseviče *Těžká lyra*, **Jan Čermák** za překlad *Béowulfa*, **Vratislav Jiljí Slezák** za závěrečný X. svazek *Souborného díla Hermanna Hesseho*, **Eduard Hodoušek** za knihu *Regentka* Leopolda Alase, **Martin Hilský** za *Sonetu* Williama Shakespeara, **Anna Nováková** za román Andreje Platonova *Čevengura*, **Pavel Dominik** za román Vladimíra Nabokova *Lolita* a **Petr Zavadil** za výbor z poezie španělského básníka Antonia Gamonedy *Tohle světlo*, s přihlídnutím k překladu románu *Přelétavá nymfa* od Guillerma Cabrery Infanteho.

CENA TOMA STOPPARDA je literární ocenění Nadace charty 77, založena byla v roce 1983 ve Stockholmu a udílí se autorům českého původu za významné básnické, prozaické či dramatické dílo, inspirující zejména svým myšlenkovým přínosem. Od listopadu 1989 porota oceňuje původní dílo vydané v posledních dvou letech. Cena je dotována anglickým dramatikem českého původu Tomem Stoppardem částkou 40 000 Kč a je udělována každoročně v květnu. Toto ocenění například získali **Lubomír Martínek** za *Mýtus o Lynkeovi*, **Erik Tabery** za *Vládne, nerušit*, **Václav Cílek** za *Makom – Kniha míst a Krajiny vnitřní a vnější*, **Martin Hilský** za překlady a interpretaci Shakespeareových děl, **Jiří Kratochvíl** za *Medvědí román*, **Jáchym Topol** za básnickou sbírku *Miluju tě k zbláznění*, **Bohumila Grögerová** a **Josef Hiršal** za *Let let*, **Ivan Martin Jirous** za *Magorovy labutí písně*, **Eva Kantůrková** za knihu *Mé přítelkyně v domě smutku*, **Petr Re-**

zek za dílo *Architektonika a protoarchitektura*, **Věra Linhartová** za články a studie z let 1962 až 2002 *Soustředné kruhy*. Letošním laureátem Ceny Toma Stopparda se stal **Martin C. Putna** za významné esejistické dílo, knihu *Václav Havel – Duchovní portrét*.

Jednou z nových literárních cen je **CENA JOSEFA ŠKVORECKÉHO**, kterou pořádá Společnost Josefa Škvoreckého (založená v roce 1989). Cena je udělována od roku 2007 za původní českou prózu. V uplynulých letech se jejími nositeli stali **Jan Novák** za román *Děda*, **Petra Hůlová** za *Stanice Tajga*, **Tomáš Zmeškal** za knihu *Milostný dopis klínovým písmem* a **Emil Hakl** za *Pravidla směšného chování*. Vítězem pátého ročníku se stal **Martin Ryšavý** s románem *Vrač*. Cena Josefa Škvoreckého je určena pro nejlepší knihu uplynulého roku. Vybírá ji pětadvacetičlenná porota. Jedinou podmínkou udělení ceny je knižní vydání daného literárního textu. Pojí se k ní i finanční odměna ve výši 250 000 Kč. Autoři, jejichž knihy se umístí ve finále, získají odměnu 10 000 korun.

Tradici **LITERÁRNÍ CENY EGONA HOSTOVSKÉHO** založila Regina Hostovská v roce 1974, rok po smrti svého muže, spisovatele Egona Hostovského. V 70. a 80. letech minulého století cena náležela prózám vydaným v exilových nakladatelstvích, udělovala se v kanadském Torontu. Od roku 1990 ji mohl získat „román, jenž umělecky výrazně přesahuje běžnou produkci“, vydaný v uplynulém roce. O držiteli ceny rozhodovala porota složená z literátů a literárních teoretiků, oficiálně ji uděloval syn Egona Hostovského Paul. Na organizaci se podílela i Obec spisovatelů. Tato cena však byla naposledy udělena za rok 1999. Od té doby se z rozhodnutí jejího donátora Paula Hostovského neuděluje a pravděpodobně již udělovat nebude. Mezi nositeli této ceny jsou například **Eva Kantůrková**, **Jiří Kratochvíl**, **Jáchym Topol**, **Viktor Fischl**, **Jiří Stránský**, **Alexandra Berková**, **Jan Novák**, **Josef Híršal**, **Jan Křesadlo** a **Egon Bondy**.

KNIHA ROKU LIDOVÝCH NOVIN je tradiční předvánoční knižní anketa, kterou každoročně pořádá deník Lidové noviny na základě hlasování spisovatelů, překladatelů, editorů, literárních kritiků, humanitních i přírodovědných odborníků, politiků a jiných osobností

literárního a veřejného života. V posledních letech se počet respondentů pohybuje kolem sto padesáti. Každý z nich hlasuje bez předběžných nominací pro tři knihy z celé knižní produkce daného roku (započítávají se přitom také knihy z roku předešlého), které považuje za nejhodnotnější ze své četby. Hlasující také své typy krátce komentují. Tradice této ankety vznikla už roku 1928 a obnovena byla v roce 1991. Jde o anketu s osobním zabarvením, což Lidové noviny neskrývají. Záměrně jdou tak trochu proti proudu oficiálních cen, snaží se objevovat tituly, které byly v jiných soutěžích i v běžné recenzní praxi neprávem opomenuty. Jako první získal tuto anketní cenu v roce 1991 **Václav Havel** za *Letní přemítání*, rok poté **Jan Zábřana** za deníkové zápisky nazvané *Celý život*, **Milan Kundera** za *Nesmrtelnost*, **Ivan Diviš** za *Teorii spolehlivosti*. Mezi oceněnými byli i **Vlastimil Třešňák**, **Naděžda Mandelštamová**, **Josef Topol**, **Ivan Martin Jirous**, v roce 1999 **Ivan Landsmann** a **Stéphane Courtois**, v roce 2000 byla Knihou roku poctěna díla hned tří autorů – **Jiřího Opelíka**, **Oldřicha Krále** a **Karla Šiktance**, další rok titul získala *Europeana Patrika Ouředníka*, dále *Paměť mojí babičce* **Petry Hůlové**, v roce 2003 *Deníky z let 1959–1974* **Pavla Juráčka**, dvakrát byla dokonce oceněna díla **Jana Balabána** – poprvé v roce 2004 soubor povídek *Možná že odcházíme* a podruhé o šest let později román *Zepřej se táty*. Mezitím se stala Knihou roku Lidových novin próza *Kloktat dehet* **Jáchyma Topola**, *Magorovy dopisy* **Ivana Martina Jirouse**, *Korespondence I a II* **Jiřího Voskovce** s **Janem Werichem**, v roce 2008 *Lexikon české literatury I–IV* autorů **Vladimíra Forsta**, **Jiřího Opelíka** a **Luboše Merhauta**, o rok později to byly *Básně, Povídky a jiné prózy* **Josefa Kostohryze**. V loňském roce získal titul Kniha roku Lidových novin román *Pražský hřbitov* **Umberta Eca**.

NAKLADATELSTVÍ KNIŽNÍ KLUB patří do společnosti EUROMEDIA GROUP, k. s., která vlastní i nakladatelské značky Odeon, Ikar a Universum. V roce 1995 se Knižní klub rozhodl vyhlásit **LITERÁRNÍ CENU**. Autoři do ní mohou přihlásit dosud nepublikované rukopisy románového rozsahu. Vítězná práce získává přemii, která je od 15. ročníku zdvojnásobena na 100 000 korun a navíc nakladatelství

garantuje vydání díla (vychází ke dni, kdy byla cena udělena). Z titulů, které získaly Literární cenu Knižního klubu a posléze byly oceněny i v rámci jiných cen, uvedme knihu **Hany Andronikové** *Zvuk slunečních hodin* (v roce 2002 získala cenu Magnesia Litera pro objev roku), **Martina Šmause** a jeho *Děvčátko, rozdělej ohníček* (v roce 2006 Magnesia Litera pro objev roku). A z knih, kolem kterých se rozpoutala široká vlna diskusí, prouzu *Bílej kůň, žlutý drak*, která zvítězila roku 2009 a její autorkou měla být vietnamská dívka **Lan Pham Thi**. Nakonec se ukázalo, že text psal čtyřicetiletý jihočeský spisovatel **Jan Cempírek**. Vítězi loňského ročníku Literární ceny Knižního klubu se stali s románem *Na Řece* **Taj-tün** a **Josef Hejzlar**.

CENA F. X. ŠALDY byla založena v roce 1995, každoročně ji uděluje Nadační fond Společnosti F. X. Šaldy za vynikající výsledky v oblasti umělecké kritiky (zejména literární, divadelní, výtvarné, filmové, televizní, hudební atd.), za mimořádné ediční počiny a práce umělecko-historické. Poprvé byla udělena koncem ledna 1996 (za rok 1995) **Milanu Jungmannovi** a **Josefu Vohryzkovi** za celoživotní dílo. K laureátům této ceny patří například **Vladimír Just**, **Jiří Cieslar**, **Lubomír Dorůžka**, **Karel Kraus**, **Jarmila Vacková**, **Jindřich Černý** a **Miloslav Topinka**. Přední český literární kritik a historik **Jiří Brabec** získal Cenu F. X. Šaldy za *Panství ideologie a moc literatury* – za mimořádný kritický, uměnovědný a ediční počín roku 2009. Za rok 2010 cenu získala literární a výtvarná teoretička a spisovatelka **Věra Linhartová** za knihu *Soustředné kruhy* a letos se laureátkou stala **Hana Rousová** za práci *Konec avantgardy?*

CENU ALFRÉDA RADOKA udílí každoročně Nadační fond Cen A. Radoka ve spolupráci s literární a divadelní agenturou Aura-Pont. Oceňovány jsou nejlepší původní české divadelní hry – dramatická soutěž. Tato kategorie navazuje na Cenu Nadace Alfréda Radoka, která byla udělována v letech 1992–1998. Druhou část cen tvoří ocenění v inscenačních kategoriích. Pro zajímavost uvedme několik laureátů v dramatické soutěži Ceny Alfréda Radoka: za rok 2008 získala třetí cenu **Daniela Fischerová** za dramatický text *12 způsobů mizení*, který napsala pod pseudonymem Jan

Frank. Za rok 2006 nebyla první cena udělena, druhou získala **Kateřina Rudčenková** za svou dramatickou báseň *Niekur*. Za rok 2010 Cenu Alfréda Radoka obdržela **Eva Prchalová** za hru *Závrať*. Za rok 2011 se na prvním místě v dramatické soutěži umístil **Jan Kratochvíl** s hrou *Vladimírova děvka*, na druhém s hrou *Vídeňský hřích* **Nenad Djapić** a na třetím **Iva Procházková** s hrou *Brutto*.

Mezinárodní **CENA EGONA ERWINA KISCHE** je udělována českým a slovenským autorům literatury faktu Klubem autorů literatury faktu a Správou odkazu E. E. Kische. Nadaci E. E. K. založila roku 1990 paní Gisela Kischová. Po zániku společné organizace Svazu československých spisovatelů převzaly patronát nad cenou Obec spisovatelů a Asociácia organizácií slovenských spisovateľov. Cena a čestná uznání jsou vždy udělovány na setkání Klubu autorů literatury faktu (KALF). Hlavní cenu v roce 2009 získal **Jozef Leikert** za dílo *Taký bol Ladislav Mňačko* a **František Emmert** za knihu *Osudové osmičky v našich dějinách*. O rok později hlavní cenu převzal **Václav Klaus** za knihu *Rok sedmý* a **Ivan Szabó** za titul *Smiech a slzy Tatra revue*. Ve stejném roce byl oceněn také **Josef Klíma** za knihu *Vlastníma očima*, který cenu odmítl. Hlavní cenu za rok 2011 obdržel **Stanislav Motl** za dílo o soudnictví ve Třetí říši, které má název *Svědék z cely smrti* a **Pavel Dvořák** za knihu *Tretia kniha o Bratislave*.

CENA JIŘÍHO THEINERA je novou literární cenou, vyhlášenou společností Svazu českých knihkupců a nakladatelů Svět knihy, s. r. o. Je pojmenována po dlouholetém šéfredaktorovi časopisu *Index on Censorship*, který vychází ve Velké Británii od roku 1972 a zaměřuje se na problematiku svobody slova. Cena je určena žijící osobnosti nebo instituci působící v zahraničí, která svým počinem či dlouhodobým snažením významně přispívá k šíření a propagaci české literatury mimo ČR. Cena je spojena s finanční přemii 1000 britských liber. Poprvé byla udělena na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy Praha 2011. Získal ji **Andrzej Sławomir Jagodziński**, překladatel, novinář, redaktor a v současné době ředitel Polského institutu v Bratislavě. Za rok 2012 Cenu Jiřího Theinera převzala na letošním knižním veletrhu izraelská spisovatelka a pře-

kladatelka s českými kořeny **Ruth Bondyová**. Na cenu mohou nominovat zástupci odborné veřejnosti – nakladatelé, knihovníci, univerzitní pracovníci, instituce či média zabývající se literaturou a knižní kulturou. Oceněného vybírá pětičlenná komise, kterou jmenuje společnost Svět knihy, s. r. o. Stálým a čestným členem komise je syn Jiřího (George) Theinera a donátor finanční prémie Pavel Theiner.

Soutěž **NEJKRÁSNEJŠÍ KNIHY ROKU** slouží „k ohodnocení neperiodické publikace jako dokonalého technického výrobku a funkčního předmětu se zřetelem k polygrafické a výtvarné kvalitě“. Ocenění udílí Památník národního písemnictví s Ministerstvem kultury ČR.

ZLATOU STUHU vyhlašuje Obec spisovatelů, Klub ilustrátorů a Česká sekce IBBY. Cena je určena tvůrcům knih pro děti a mládež. Udílí se v kategorii literární hodnota díla a výtvarné zpracování.

DRÁŽDANSKÁ CENA LYRIKY (Dresdner Lyrikpreis) je literární ocenění udělované každé dva roky městem Dráždany českým, německým, rakouským, švýcarským a lichtenštejnským autorům a měla by přispívat k vzájemné kulturní výměně mezi německy mluvícím světem a Českou republikou. Z českých básníků a básnířek byli oceněni: v roce 2010 **Marie Šťastná**, roku 2006 **Viola Fischerová** a roku 1998 **Petr Hruška**.

EVROPSKÁ KNIŽNÍ CENA si klade za cíl „propagovat celoevropské hodnoty a přispívat k lepšímu chápání Evropské unie jako kulturní entity“. Byla založena Jacquesem Delorssem u příležitosti 50. výročí podepsání Římské smlouvy v roce 2007. Je udělována za knihu, která vyšla v předešlé roce v jedné z 27 členských zemí EU. Z českých autorů ji zatím žádný nedostal. Pro nás je ovšem zajímavé, že Evropskou knižní cenu získal titul **Gottland Mariusze Szczygiela**, polského autora, který se svými očima dívá na nedávnou minulost a přítomnost Čechů.

ČESKÝ BESTSELLER je ocenění nejprodávanějších knižních titulů za uplynulý kalendářní rok, které v roce 2000 zahájil knižní velkoobchod PEMIC (za rok 1999). Tato ocenění byla každoročně předávána v předvečer veletrhu Svět knihy Praha. Letošní ročník pořádal internetový obchod a síť dvanácti knihkupectví

KNIHCENTRUM.CZ, který tím navázal na zmíněnou tradici a slavnostní předávání cen proběhlo 28. ledna 2012. Hlavní cenu **Český bestseller 2011** získal **Zdeněk Svěrák** za knihu *Nové povídky*.

KNIHA MÉHO SRDCE byla multimediální čtenářskou anketou o nejoblíbenější knihu obyvatel České republiky, kterou v roce 2009 organizovala Česká televize ve spolupráci s Českým rozhlasem, Svazem českých knihkupců a nakladatelů a s knihovnami ČR.

Šlo o formát pořadu, který uvedla v roce 2003 britská BBC pod názvem *The Big Read*. V první fázi ankety čtenáři mohli nominovat jakoukoli oblíbenou knihu, z nichž postoupilo do druhého kola 100 nejčastěji nominovaných titulů, pro které mohli čtenáři hlasovat zhruba po dobu jednoho měsíce. Ve druhém kole bylo vybráno 12 finálových knih, které byly představeny ve dvacetiminutových televizních dokumentech a pro které mohli čtenáři hlasovat od 20. června až do 17. října 2009. Do finále se dostaly například takové knihy jako *Alchymista* Paula Coelho, *Co život dal a vzal* Betty MacDonaldové, *Děti z Bulerbynu* Astrid Lindgrenové, *Osudy dobrého vojáka Švejka* Jaroslava Haška, Foglarovy *Rychlé šípy* nebo Tolkienův *Pán prstenů*. Finále soutěže bylo vyhlášeno v přímém televizním přenosu 17. října 2009 a konečné pořadí nejoblíbenějších knih překvapilo jednoho čtenáře. Knihou mého srdce se stal *Saturnin Zdeňka Jirotky* s 38 430 hlasy, druhou *Babička Boženy Němcové* s 29 935 hlasy, třetí *Saint-Exupéryho Malý princ*, čtvrté místo obsadilo *Stmívání Stephenie Meyerové*, páté *Harry Potter J. K. Rowlingové* a šesté *Waltariho Egyptan Sinuhet*.

Jak je z tohoto textu, který nemá jiné ambice, než upozornit na neznámější české literární ceny, soutěže a ankety, jasné, máme jich u nás pěknou řádku. Většinu funkčních, jen jednu zanikající. Co je však důležité, že dost z nich k sobě poutá pozornost nejen odborné, ale i laické veřejnosti. Ocenění knih má dokonce značný vliv na jejich prodejnost. Zajímavé je i vysledovat, že jména laureátů se v různých cenách opakují – počínaje Jáchymem Topolem, Janem Balábánem a konče Ivanem M. Jirousem nebo Jiřím Kratochvílem.

DAVID JAN ŽÁK ✉ david@davidjanzak.cz
(Text byl v redakci aktualizován.)

S projektem Ruku v ruce u cíle

Knihovny plní ve společnosti řadu funkcí rozličného charakteru – přinášejí uspokojení po stránce čtenářské, informační i lidské. Kulturní a vzdělávací akce knihoven vytvářejí vazby mezi lidmi a tématy, otevřenou formou setkávání spojují všechny zúčastněné, tedy čtenáře a návštěvníky. Za obzvláště hodnotné akce a programy lze považovat ty, jejichž hlavním tématem je člověk sám. Takto změřené aktivity pak jdou doslova ruku v ruce se společenskou rolí knihoven.

Knihovna
Jiřího Mahena
v Brně

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V Knihovně Jiřího Mahena v Brně (dále jen KJM) už takto několik let společně kráčeji realizátoři projektu **Ruku v ruce** se svými klienty z řad dětí s handicapem a je nutno říci, že jdou cestou, jež obohacuje každého, kdo se tímto směrem vydá.

Projekt **Ruku v ruce** je v KJM realizován od března 2010, přičemž v červnu 2012 dosáhl svého vrcholu a pomyslného konce. Ale práce s těmito dětmi v knihovně ani po ukončení projektu neustává – dále se bude rozvíjet a čerpat z nabyté praxe a ústřední myšlenky projektu, kterou je snaha **znižovat informační bariéry mezi dětmi s různými druhy handicapů** (zraková, tělesná a mentální postižení včetně kulturně-sociálního znevýhodnění) **a dětmi z majoritní společnosti**.

V rámci jmenovaného cíle projekt vytvářel ucelený systém logicky provázaných aktivit napomáhajících k propojení obou světů. Probíhal na bázi **tematických bloků besed** přizpůsobených věku a konkrétnímu typu handicapu, které vždy vrcholily **společným integračním programem všech dětí**. Děti z běžných základních škol s handicapovanými dětmi spojovala společná práce nad různými tématy, vzájemná pomoc, odbourávání strachu z neznámého a vzhled do situace druhého. U žáků z běžných škol vede takové setkání ke zvýšení informovanosti o životě s handicapem, u žáků ze speciálních škol naopak dochází k ujasňování si vlastního očekávání od většinové společnosti a ověření si, že jsou stejně schopní jako jakýkoli jiný žák. Ale nejen to. Společným setkáním a zážitkem vzniká prostor pro vzájemné poznání a spolupráci i pro odložení rozpaků a navázání přátelství. Utváří se tak společná cesta, po které děti opravdu kráčeji ruku v ruce. To vše významnou měrou přispívá k odstranění mezilidských bariér.

S bathodem na zádech – Indiánské příběhy
Základní škola Brno, Palackého 68

Významnými partnery projektu se stala **MŠ a ZŠ pro tělesně postižené, Brno, Kociánka 6**, a **SŠ, ZŠ a MŠ pro zrakově postižené, Brno, Kamenomlýnská 2**. Do projektu se dále zapojily **ZŠ Palackého, ZŠ Sekaninova** a **ZŠ Želešice**, které mají ve svých třídách děti sociálně znevýhodněné a děti s poruchami chování. Besedy, které probíhaly jak v prostorách knihovny, tak na půdě partnerů, byly rozděleny do čtyř základních cyklů. Jednalo se o: 1) **Dům plný informací**, 2) **S bathodem na zádech**, 3) **Za čest a slávu** a 4) **(Ne)známé Brno**. Již název cyklů vyvolává představu o samotných besedách. Jejich forma s využitím kritického myšlení či prvků dramatické výchovy napomáhala též ke zvyšování informační, čtenářské a funkční gramotnosti žáků.

Závěr projektu se nesl v duchu souběžné realizace dvou ze čtyř cyklů besed, a to konkrétně **Za čest a slávu** a **(Ne)známé Brno**, proběhly též poslední dva integrační programy pro děti z partnerských škol a běžných základních škol. U třetího cyklu **Za čest a slávu** na chvíli zůstaneme.

Tento tematický soubor besed byl zahájen na začátku školního roku 2011/2012. V širším kontextu

Foto Marek Džupin

Jaromír Nohavica zpívá ve své *Těšínské „...kdybych se narodil před sto lety v tomhle městě...“*. Díky jemu a básnířce Renatě Putzacher se podařilo tuto myšlenku oživit a v roce 2010 byla otevřena na stejném místě multifunkční budova AVION s čítárnou a literární kavárnou Noiva, kterou provozuje českotěšínská městská knihovna.

Dnešní kavárna Noiva se podařilo oživit obraz legendární kavárny Avion již svým interiérem. Na každém kroku spatříme stopy minulosti připomenutím např. významných těšínských rodáků, textem na zdi ve staročeštině, staropolských a jidiš, dobovými fotografiemi nebo Salónek Starého muže, u kterém Nohavica v roce 1996 zpívá „...až budu starým mužem, budu svoje místo mít u okna kavárny Avion...“.

Provozovateli Noivy se podařilo také

uchopit genia loci legendárního Avionu a přenést jej do současnosti. Noiva je v pravém slova smyslu literární kavárnou a čítárnou. Hosté si zde mohou denně přečíst 42 titulů novin a časopisů nebo sáhnout po knize. Každý týden proběhne několik kulturních akcí koncipovaných do Salonů literárních, výtvarných, hudebních či diskusních. Za dobu svého trvání navštívilo kavárnu mnoho známých osobností z Česka a Polska včetně spisovatelů, muzikantů, divadelníků či osobností veřejného života, např. i premiérů obou zemí. Z pravidelných akcí pro mladé je zajímavý např. literární cyklus *Coolturní hodina aneb Co čtete?*, kdy do Noivy přicházejí besedovat známé osobnosti ostravského kulturního a literárního světa. V Noivě se scházejí pravidelně hosté všech věkových kategorií z české i polské strany Těšína, zastavují se tu turisté, konají se zde kulturní

a vzdělávací programy, které jsou podporovány z různých dotací, mezi jinými z Česko-polského fóra Ministerstva zahraničních věcí ČR nebo Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Kavárenskou činnost zajišťuje Střední škola hotelová v Českém Těšíně, která přijala nabídku městské knihovny ke spolupráci. Kavárnu navštíví denně přibližně 120 hostů, při kulturních akcích je to mnohem víc. Hosté si mohou vybrat ze speciální nabídky kávy a nápojů včetně ojedinelého likéru Avionovka, mohou ochutnat ze zákusků, které pečou studenti hotelové školy denně přímo na místě.

Nutno říci, že kavárna Noiva-Avion je v povědomí hostů spjata s knihovnou a vytváří jí opravdu dobrou reklamu. Proto neváhejte zařadit si její návštěvu do svého programu, budete-li Těšínskem někdy projíždět.

JANA GALÁŠOVÁ

2. TÝDEN ČTENÍ DĚTEM v Knihovně města Plzně – pobočce Lobzy

„Dětským“ knihovníkům uteče většinou školní rok jako voda a 2. týden čtení dětem přišel tak rychle, že u nás ještě ani nestačily utichnout ohlasy na ten první. Z názvu letošního čtení se sice někam vytratila „mezinárodnost“, a nikdo mi nedokázal vysvětlit kam a proč, ale princip zůstal stejný. Budeme číst dětem, a to tak, aby se co nejlépe bavily a návštěvy knihovny se pro ně staly radostnou a častou událostí. (Akce probíhala od 1. do 7. 6. v celé České republice, více informací na www.celeceskoctedetem.cz – pozn. red.)

Po loňském úspěchu čtení knihy *Pralinky pro sousedku* jsem opět vybrala knížku útlou, nicméně vtipnou. Tentokrát z pera českého spisovatele Ludvíka Vaculíka *Petr má medvěda nebo co*. A to je právě ta hlavní zápletka: co to má vlastně Petr za zvíře?

Text je postavený na záměně zvířat, plyšových, ale i těch živých.

Petr je malý kluk, předškolák, a od dědečka dostane medvěda, plyšového, jak jinak. Ale protože očekával živého, je velmi zklamán. Děda si nechtěného chlupáče velkoryse odkoupí zpět a Petr si za takto získané peníze koupí ve zverimexu medvěda živého. A tady musí posluchači zpozornět a sledovat všechny indicie týkající se zvířete, protože jenom tak mohou na konci spokojeně konstatovat, že to není žádný medvěd, nýbrž...!

Čtení jsem doplnila – jak už je u nás zvykem – spoustou rekvizit (plyšovými medvědy či jinou havěť), děti aktivně spolupracovaly při čtení korespondence, kterou si děda s vnukem vyměňují, rozbalovaly balík s oním dárkem, počítaly utržené peníze, hodnotily stravu, kterou Petr „medvědovi“ předklá-

Foto Alice Šíková

dal, natrásaly se ve vlaku a prožívaly nepříjemnou příhodu, která se Petrovi a „medvědovi“ během jízdy za dědou přihodila. Foukaly si na prst, který „medvěd“ dědovi pokusil a nakonec tipovaly, co že to tedy bylo za zvíře, když se mu u dědy na venkovském dvorku tolik zalíbilo. Pro ty nedovtipné byla na konci čtení odtajněna klec se dvěma živými exempláři „medvědů“. Co že to tedy Petr měl? Neprozradím! Čtěte, bavte se a tipujte také.

Už jen na okraj – během 2. týdne čtení dětem jsem akcí zopakovala devětkrát a navštívilo ji 202 převážně dětských posluchačů.

ZUZANA MIŠTEROVÁ

BLANSKO / 21 386 oby.

Noviny, časopisy a oddychové knihy zpříjemní léto návštěvníkům blanenského akvaparku. Pracovníci městské knihovny tam již potřeby otevřou letní půjčovnu. Návštěvníci akvaparku měli v minulých letech o prázdninové čtení velký zájem. Rekreativci, kteří si chtějí vybrat něco ke čtení, nemusejí být čtenáři knihovny.

Blanenský deník: Blanenské léto, 26. 6. 2012

BRANICE / 288 oby., okres Písek

Branická knihovna má vlastního patrona Husmíla a pořádá i pravidelné výstavy. Za svoji činnost se dočkala ocenění v soutěži *Vesnice roku 2012*. Do Branice putuje Diplom za vzorné vedení obecní knihovny. Branickým knihovníkem je osm let dva ačtyřicetiletý strojvedoucí Pavel Zeman.

Písecký deník: Písecko, 28. 6. 2012

DOBRUŠKA / 7174 oby., okres Rychnov nad Kněžnou

Po celý červen je v místní knihovně pro příchod návštěvníků připravena výstava nesoucí název *60 let a stále mladá*, která byla otevřena při příležitosti oslav šedesátého výročí založení městské knihovny a desátého výročí otevření knihovny v nové budově. Hlavní oslavy se budou konat v sobotu, kdy si návštěvníci budou moci celou knihovnu prohlédnout, bude se pitvat kniha, losovat anketní lístky či vypouštět balonky. Ústředním bodem programu se určitě stane beseda se spisovatelem Michalem Vieweghem.

Hradecký deník: Královéhradecký kraj, 5. 6. 2012

HAVLÍČKŮV BROD / 24 572 oby.

Bubnování s Petrem Šušorem se chystá na dnešní podvečer v centru Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě. Bubnování začíná v 17 hodin. Skupinové bubnování odbourává stres a posiluje imunitu.

Jihlavský deník: Kultura – Vysočina, 11. 6. 2012

CHODOV / 15 178 oby., okres Sokolov

Taneční párty v rytmu salsy se koná dnes večer v chodovské knihovně. Od 17 do 20 hodin si návštěvníci budou moci v podkrovní knihovny zatančit za doprovodu latinskoamerické hudby. Lidé mohou přicházet průběžně podle svých časových možností. Společenský oděv není podmínkou.

Sokolovský deník: Sokolovsko, 27. 6. 2012

CHOTĚBOŘ / 9739 oby., okres Havlíčkův Brod

Nevyužitou půdu v budově knihovny nechalo město Chotěboř přestavět na víceúčelovou kulturní místnost. Stará půda knihovny se rekonstruovala nákladem asi 3,6 milionu korun, z toho 1,8 milionu získalo město z dotací. Nové prostory byly slavnostně otevřeny v rámci oslav Dnů města Chotěboř.

Jihlavský deník: Zpravodajství, 21. 6. 2012

KRÁLÍKY / 4913 oby., okres Ústí nad Orlicí

V pátek 1. června se dětské oddělení Městské knihovny v Králíkách proměnilo v běžeckou dráhu, na které čtenáři ve věku od 5 do 72 let kroužili celé odpoledne na trati čtenářského maratonu. Na své úseky postupně „vzběhlo“ 20 děvčat a chlapců a 15 dospělých. Mezi čtenáře zavítali v krásných kostýmech vládce Králického Sněžníku *Krulišák* a jeho partnerka *Rozvodnice* (v civilu jsou to Vladimír Hejtmanský a Milada Koželová z Králíků). Dalším hostem byl Jaroslav Šabata z Králíků, který už před několika lety sepsal a barevně ilustroval *Sněžnické pohádky*.

Orlický deník: Orlicko, 21. 6. 2012

SOKOLOV / 25 748 oby.

Městská knihovna Sokolov vyhlašuje soutěž *Hraní se slovy pro všechny, kdo rádi piší*. Autoři nejzajímavějších prací se mohou těšit na atraktivní ceny. Každý soutěžní příspěvek musí obsahovat všechna slova, která bude možné nalézt ve vybraných knihách. Seznam knih vychází ze studentských novinách *Gaudemus* (číslo 1/2012 a 2/2012), které knihovna vydává. Seznam je k dispozici v oddělení pro děti a mládež. Během června bude umístěn na webových stránkách knihovny. Maximální počet slov v próze je 150, poezie nesmí přesáhnout stránku A4. Příspěvky se budou vybírat v knihovně nebo je možné zasílat je na adresu reismullerova@mksokolov.cz do 30. 9. 2012.

Týdeník Sokolovska, 6. 6. 2012

STRÁŽNICE / 6098 oby., okres Hodonín

Městská knihovna ve Strážnici vyhlásila soutěž *Zápisky z prázdninových cest*. Soutěž je určena dětem i dospělým a je jedno, jestli budou cestovat nebo zůstanou doma, všude se dá prožít něco zajímavého. „*Je na každém, jak jeho Zápisek z prázdninových cest bude vypadat*,” píše knihovna v červnovém čísle *Strážničanu*. Zájemci mohou výtvořiny přinést přímo do knihovny. Nebo mohou psát na adresu brhelova@kdstraznice.cz pro děti a somrova@kdstraznice.cz pro dospělé. Uzávěrka je 7. září.

Slovácko: Zpravodajství, 19. 6. 2012

2. 10. 1867 tedy před 145 lety se narodila slovenská realistická prozaička a dramatička **Božena Slančíková-Timrava** (†1951).

2. 10. 1892 tedy před 120 lety zemřel francouzský religionista a spisovatel **Ernest Renan** (*1823), autor kontroverzního spisu *Život Ježíšův*.

3. 10. 1897 tedy před 115 lety se narodil francouzský spisovatel **Louis Aragon** (†1982), spoluzakladatel surrealismu, později levicově orientovaný stoupenec socialistického realismu.

3. 10. 1987 tedy před 25 lety zemřel francouzský dramatik **Jean Anouilh** (*1910), známý hrou o Janě z Arku *Skřivánek* nebo historickým dramatem *Bekket aneb Čest boží*.

4. 10. 1982 tedy před 30 lety zemřel český prozaik **Václav Kaplický** (*1895), z jehož díla jsou nejznámější historické romány *Kladivo na čarodějnice* (zfilmováno Otakarem Vávrou), *Železná koruna* či *Táborská republika*.

5. 10. 1917 tedy před 95 lety se narodila maďarská spisovatelka **Magda Szabóová** (†2007), autorka románů *Srnka*, *Staromódní příběh* (jehož dramatisace se u nás hrála pod názvem *Starorůžový příběh*) či *Dveře*, letos zfilmovaného Istvánem Szabóem s Helen Mirrenovou v hlavní roli.

6. 10. 1892 tedy před 120 lety zemřel anglický viktoriánský básník **Alfred Tennyson** (*1809).

7. 10. 1847 tedy před 165 lety se narodil český přírodovědec, sběratel, cestovatel a autor cestopisů **Emil Holub** (†1902).

8. 10. 1892 tedy před 120 lety se narodila ruská básnička a esejistka **Marina Cvetajevová** (†1941), která žila v emigraci v Československu a ve Francii a po návratu do Ruska spáchala sebevraždu; z jejího díla jsou nejznámější *Poéma hory* a *Poéma konce*, které vznikly za jejího pobytu v Čechách.

9. 10. 1892 tedy před 120 lety se narodil srbský spisovatel **Ivo Andrić** (†1975), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1961), autor románů *Travnická kronika* či *Most na Drině*.

9. 10. 1967 tedy před 45 lety zemřel francouzský prozaik **André Maurois** (*1885), autor románových biografii Byrona, Shelleyho, Victora Huga, George Sandové nebo otce a syna Dumasových.

12. 10. 1917 tedy před 95 lety se narodil český prozaik, esejista a překladatel **Zdeněk Urbánek**

(†2008), který překládal zejména angloamerickou literaturu 20. století, ale také Shakespeara či Whitmana.

13. 10. 1957 tedy před 55 lety zemřel německý literární vědec **Erich Auerbach** (*1892), autor zásadního spisu svého oboru *Mimesis – Zobrazení skutečnosti v západoevropských literaturách*.

14. 10. 1942 tedy před 70 lety se narodil maďarský prozaik, esejista a dramatik **Péter Nádas**, autor románů *Konec rodinné ságy*, *Knih pamětí* a *Paralelní příběhy* či povídky *Bible* (česky ve výboru *Dům paní Kláry*).

14. 10. 1967 tedy před 45 lety zemřel francouzský humorista a satirik **Marcel Aymé** (*1902), autor *Zelené kobylky* či *Cesty školáků*.

16. 10. 1907 tedy před 105 lety se narodil francouzský spisovatel **Roger Vailland** (†1965), autor společensko-kritických románů, např. *Výlet do hor* či *Zákon*.

16. 10. 1927 tedy před 85 lety se narodil německý prozaik, dramatik, básník, esejista a výtvarník **Günter Grass**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1999). Narodil se v Gdaňsku, kde se také odehrávají některá jeho díla, byl členem Skupiny 47. Proslavil se svým prvním románem *Plechový bubínek* (1959), který tvoří první část volné *Gdaňské trilogie*, kam dále patří novela *Kočka a myš* a román *Psí roky*, druhý vrchol Grassovy tvorby. Slavný *Plechový bubínek*, zfilmovaný v roce 1979 režisérem Volkerem Schlöndorffem (Oscar za nejlepší cizojazyčný film a Zlatá palma na festivalu v Cannes), však zůstal v jeho rozsáhlé tvorbě nepřekonán. Vyznačuje se pikareskností, fantastičností, magičností a barokně přebujelým jazykem plným slovních hříček a schválností a černého humoru. K dalším velkým románům patří *Platejs* a *Širé pole*, dále pak *Setkání v Telgte*, *Potkanka* a *Žabí lamento*, soubor krátkých textů a příběhů *Mé století*, novela *Jako rak* a autobiografie *Při loupání cibule* a *Příběhy z temné komory*. Grass se také vždy silně politicky a společensky angažoval, čímž si vysloužil četné kontroverzní reakce. V 70. a 80. letech u nás nebyla jeho díla vydávána, protože Grass otevřeně kritizoval poměry ve východní Evropě. Nedávno zase vzbudilo kontroverzi jeho přiznání, že byl za války jako mladík příslušníkem Waffen-SS.

16. 10. 1962 tedy před 50 lety zemřel francouzský filozof **Gaston Bachelard** (*1884), autor *Psy-*

choanalýzy ohně, *Poetiky prostoru*, *Poetiky snění* a dalších děl.

18. 10. 1777 tedy před 235 lety se narodil německý spisovatel **Heinrich von Kleist** (†1811), autor her *Katynka z Heilbronnu*, *Princ Bedřich Hamburgský*, *Amfitryon* či *Rozbitý dzbán* a novel *Michael Kohlhaas* či *Markýza* z *O...*

20. 10. 1967 tedy před 45 lety se narodila britská prozaička **Monica Ali**, proslavená svojí úspěšnou prvotinou *Ve čtvrti Brick Lane*, nominovanou na Bookerovu cenu.

21. 10. 1772 tedy před 240 lety se narodil anglický romantický básník **S. T. Coleridge** (†1834), který patřil k tzv. jezerním básníkům a z jehož díla je nejznámější *Píseň o starém námořníkovi*.

21. 10. 1847 tedy před 165 lety se narodil italský básník a dramatik **Giuseppe Giacosa** (†1906), spoluautor libret Pucciniho oper *Bohéma*, *Tosca* a *Madama Butterfly*.

23. 10. 1872 tedy před 140 lety zemřel francouzský básník a spisovatel **Théophile Gautier** (*1811), autor dobrodružného románu *Kapitán Fracasse*.

23. 10. 1942 tedy před 70 lety se narodil americký spisovatel **Michael Crichton** (†2008), autor *Jurského parku* a dalších bestsellerů, z nichž mnoho bylo úspěšně zfilmováno.

25. 10. 1767 tedy před 245 lety se narodil francouzský spisovatel **Benjamin Constant** (†1830), autor románu *Adolf*.

25. 10. 1902 tedy před 110 lety zemřel americký naturalistický prozaik **Frank Norris** (*1870), ovlivněný Émilem Zolou, autor románů *Chobotnice* či *Jáma*.

26. 10. 1957 tedy před 55 lety zemřel řecký spisovatel **Nikos Kazantzakis** (*1883), světově nejznámější představitel novořecké literatury. Pobýval často mimo svoji vlast, v letech 1929–1931 v Božím Daru v Krušných horách, od roku 1947 ve Francii. Psal dramata, eseje, básně, cestopisy a také hojně překládal, nejvíce však proslul svými romány, ačkoli se tomuto žánru začal věnovat až ke konci života: *Řek Zorba*, *Kapitán Michalis*, *Kristus znovu ukřižovaný*, *Poslední pokušení*, *Chudáček boží*. Napsal též autobiografii *Hlášení El Grekovi*. Sám za své hlavní dílo pokládal rozsáhlý epos *Odyseia*, navazující na Homéra. *Řek Zorba* proslul také svojí skvělou filmovou verzí režiséra Michalise Kalkojanise s Anthonym Quinnem v titulní roli (1964). *Poslední pokušení* zfilmoval americký režisér Martin Scorsese pod názvem *Poslední pokušení Krista*

(1988). Již román vyvolal svým pojetím Ježíše, který měl dokonce vizi rodinného života, kontroverze a Vatikán dal dílo na index, ovšem ještě větší odpor vzbudil právě film. Román *Kristus znovu ukřižovaný* se stal podkladem opery Bohuslava Martinů *Řecké pašije*.

27. 10. 1917 tedy před 95 lety se narodil **Pavel Tigríd** (původním jménem P. Schönfeld; †2003), český publicista a esejista. V letech 1939–1945 a 1948–1990 působil v emigraci (za války v Londýně, pak ve Frankfurtu, v USA, od roku 1960 v Paříži). Od roku 1952 byl programovým ředitelem Rádia Svobodná Evropa, v letech 1956–1992 redigoval čtvrtletník pro politiku a kulturu *Svědectví*. V letech 1991–1992 byl poradcem prezidenta Václava Havla a v letech 1994–1996 byl ministrem kultury. Vedle rozsáhlé novinářské činnosti vydal také několik knih, většinou politologických, např. *Marx na Hradčanech*, *Politická emigrace v atomovém věku*, *Dnešek je váš, zítřek je náš – Dělnické revolty v komunistických zemích*. Nejznámější je beletrizované zpracování moderních českých dějin *Průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*.

27. 10. 1977 tedy před 35 lety zemřel americký spisovatel **James M. Cain** (*1892), autor kriminálního románu *Pošťák vždycky zvoní dvakrát*, který byl několikrát zfilmován.

29. 10. 1882 tedy před 130 lety se narodil francouzský spisovatel **Jean Giraudoux** (†1944), který proslul především dramaty jako *Trojská válka nebudě* nebo *Bláznivá ze Chaillot*.

29. 10. 2007 tedy před 5 lety zemřela česká spisovatelka **Jarmila Loukotková** (*1923), autorka populárních historických románů z antického Říma (*Není římského lidu*, dvoudílný *Spartakus*, *Pro koho krev*, *Pod maskou smích*, *Doma lidé umírají*, *Křik neviditelných pávů*), ze středověké Francie (*Navzdory básník zpívá o životě Françoise Villona*, jehož básně také překládala, a *Bůh či dábel*) i ze současnosti (*Liána smrti*, *Vstup do ráje zakázán*, *Medúza*, *Dar jitra prvního*, *Odměna*, *Žít jednou spolu*, *Lhůta prošla*).

30. 10. 1762 tedy před 250 lety se narodil francouzský básník **André Chénier** (†1794), který zemřel na popravišti za francouzské revoluce a jehož osudem se inspiroval italský skladatel Umberto Giordano v opěře *Andrea Chénier*; česky vyšly výběry *Sen o Heladě* a *Milostný deník*.

Portréty archiv autora

DOTAZ: Ubývá v Británii veřejných knihoven?

ODPOVĚĎ: V rámci finančních omezení zavírají některé místní správy pobočky veřejných knihoven nebo omezují jejich činnost. Britský deník *The Independent* uveřejnil na titulní stránce článek s netypicky senzačním názvem, v němž použil slova „odstřel veřejných knihoven“. Ve stejnou dobu se psalo o rušení veřejných knihoven také v denících *The Daily Telegraph* a *Daily Mirror* (Morris N. Revealed: The full cost of the cull of public libraries. *The Independent* 31. 7. 2012; Mason, R.: One in ten libraries already closed or at risk says Labour, *The Daily Telegraph* 5. 8. 2012; Lyons J.: The end? 1 in 5 libraries threatened with closure due to cuts, *Daily Mirror* 31. 7. 2012).

Články vyvolal střet ministra kultury Eda Vaizeyho s opozicí během konference nazvané *The Future for Library Services*. Vaizey se snažil rozptýlit obavy z „epidemie“ zavírání knihoven. Kritizoval, že v masmédiích se často udávají přehnané statistiky. Tvrdil, že ve skutečnosti pouze 157 knihoven a ne 600 bylo zavřeno nebo předáno dobrovolným pracovníkům. O dalších 225 se prý jedná.

Deník *The Independent* cituje statistiky z nezávislého blogu Public Libraries News (www.publiclibraries-news.com), jehož autorem je Ian Anstice. Statistické informace tohoto blogu pocházejí z novinových zpráv a nejsou úplně přesné. Blog udává, že za poslední rok bylo zavřeno 57 budov a 53 pojízdných knihoven. Dobrovolníci převzali 46 knihoven. O dalších 221 budovách a 36 pojízdných knihovnách se jedná.

Citovaný přehnaný odhad o šesti stech knihovnách pochází z dokumentu, kterým knihovnická asociace CILIP reagovala na vládní finanční plány v únoru 2011. Asociace tehdy žádala ministra kultury, aby zasáhl, kdyby místní správy neplnily svou povinnost určenou v zákoně z roku 1964 o veřejných knihovnách (www.cilip.org.uk/news-media/Pages/news110207.aspx).

Zavírání knihoven už vedlo k protestům. Některé jsou jen místní, například jednu malou pobočku blízko mého bydliště zachránily protesty čtenářů. Internetová stránka Voices for the Library poskytuje rady, jak protestovat (<http://www.voicesfortheLibrary.org.uk/wordpress/>).

Jedním z možných řešení je převedení knihovny do péče dobrovolníků. Knihovny, které spravují dobrovolní pracovníci, však nebudí důvěru mezi knihovníky. Úroveň služeb, které dobrovolníci poskytují, obvykle neodpovídá profesním zásadám. Aby se udržela přijatelná úroveň, ministerstvo vydalo pomůcku pro organizování dobrovolných knihoven (communityknowledgehub.org.uk/sites/default/files/community_manage_libraries_report_mla.pdf).

Ubývání veřejných knihoven není způsobeno pouze nedostatkem financí. Jde o širší společenskou změny – snižování vzdělanosti, používání nových medií, úpadek četby.

Veřejné knihovny v Británii bývaly pilířem lidové vzdělanosti. Vzpomínám si, jak v jedné pobočce na sídlišti trávily čas děti z rodin, které by se dnes označovaly za problémové. Jednu z dívek jsem o několik let později zahlédla mezi studenty kurzu pro asistenty v knihovnách. Maturitu asi neudělala, knihovnicí se nestala, ale chápala potěšení, které poskytuje četba.

Dnes by se asi ta malá knihovna na sídlišti stala kandidátkou na zavření a děti, které na sídlišti žijí, by ztratily možnost rozšířit si obzory věděním.

Již **22. Podzimní knižní veletrh** se bude konat v Kulturním domě Ostrov v Havlíčkově Brodě v pátek a v sobotu **19. a 20. října 2012**. Přihlášeno je už nyní více než 150 vystavovatelů. Hlavní téma ***Knihy a sny*** dal veletrhu nový román jednoho z nejvýznamnějších evropských spisovatelů Jiřího Kratochvíla *Dobrou noc, sladké sny*, který bude na veletrhu představen ve světové premiéře. Kromě něj se ale uvede mnoho dalších známých a oblíbených spisovatelů všech žánrů. Součástí veletrhu bude již tradičně výstava ilustrací. Odborný seminář je letos věnován polygrafii. V předvečer letošního veletrhu proběhne autorské čtení Michala Viewegha a Martina Reinera. Veletrh bude otevřen v pátek od 10 do 19 hodin a v sobotu od 9 do 17 hodin. Podrobné a průběžně aktualizované informace najdete na stránkách www.hejkal.cz.

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**
Národní knihovny ČR

Nové virtuální služby v oblasti inovativní nabídky a projekty v oblasti vzdělávání a podpory čtení mají přílákat uživatele dráždanských knihoven. Dráždanská městská knihovna vyhrála v projektu srovnávání knihoven BIX v letech 2007, 2010 a 2011 v kategorii měst nad 100 000 obyvatel. Městská knihovna nabízí širokou paletu služeb, inovativní projekty, přátelské pracovníky a kontinuální péči o partnerství, vidí se jako moderní kulturní a vzdělávací instituce. Knihovna včas reagovala na změny v moderní informační společnosti, zaměřila se na všechny možnosti využívání internetu a v nabídce virtuálních služeb má průkopnickou roli. V rámci své laboratoře pro inovativní služby nabízí elektronické informace na eBibo – www.ebibo-dresden.de. Tuto službu si každý může otevřít z domova, poskytuje řady e-knih, noviny a časopisy, zvukové knihy a filmy bez ohledu na provozní dobu knihovny. On-line registrace zájemce umožňuje okamžitou dostupnost služby. Knihovnicí zkoumají nové možnosti ve využití smartphonů a tabletů, zájemci mohou využívat širokou nabídku e-learningových kurzů. Uživatelům dráždanských knihoven je také nabídnut tzv. Tiskový portál, což je integrovaná databáze regionálních i nadregionálních novin a časopisů. Knihovnicí takto reagují na naléhavou poptávku uživatelů po získávání informací nezávisle na čase a místě. Jádro služeb městská knihovna vidí ve vzdáleném přístupu a uživatelům nabízí eBibo a další elektronické služby po zadání uživatelského jména a hesla. Dráždanská knihovna poskytuje samostatně od roku 2005 klasickou on-line hudbu v knihovně Naxos Music. Od roku 2012 si mohou registrovaní uživatelé stáhnout celou řadu Naxos Music na eBibo. Milovníci klasické hudby tak po zadání svého ID uživatele a hesla mohou celý den poslouchat hudbu ve špičkové kvalitě. Městská knihovna je také velmi aktivní na sociální síti Facebook, o kterou se starají bývalí stážisté knihovny. Flexibilně zde reagují na přání a požadavky uživatelů.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 5, Nr. 2/ Juni 2012, str. 24–26)

Krajská knihovna v norském Buskerud, Østfold a Vestfold zasílá zájemcům jednou týdně e-mailem báseň zdarma. Jedna báseň je určena pro děti a jedna pro dospělé a projekt je financován Norskou

uměleckou radou a Národní knihovnou Norska. Moderní technologie dnes převzaly klíčovou roli i v šíření poezie. Projekt E-poezie má 12 000 odběratelů a počet koncových uživatelů je podstatně vyšší, nedávno získal také cenu za nejlepší knihovní projekt v Norsku. Významnou roli jako nejsilnější literární žánr ve Skandinávii má román, ve srovnání s ním se poezie prodává velmi málo a většina sbírek básní je ponechána na policích knihoven. Norské knihovny se rozhodly tento směr zvrátit. Poezie je v dnešních médiích minimálně propagována a čtenáři neznají novinky, které jsou publikovány. Navíc je poezie považována za velmi specifický žánr určený pouze pro úzkou skupinu uživatelů. Vedle toho se knihovnicí setkávají se žádostmi o básně, které lze využít při významných životních situacích – křty, svatby či pohřby. Knihovnicí chtějí ukázat, že poezie může hovořit k lidem v každodenních situacích. Jako žánr je nesmírně vhodná pro dnešní zaneprázdněné lidi a může být čtena v několika málo okamžicích. Knihovnicí zde vybírají básně smysluplné a srozumitelné a distribuují je zájemcům po celé zemi, do zahraničí, na cesty i na pracoviště. Program poezie pro děti byl spuštěn již v roce 2008 s cílem stimulovat autory k psaní poezie pro děti, která má být hravá a zábavná, aby se ji děti mohly učit zpaměti. Poezie je distribuována do škol, každá třída má 15 až 20 dětí, a to znamená, že počet koncových uživatelů může být v rozmezí 30 000 až 40 000. (*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 46, No. 2/2012, s. 18–21)

V srpnu se uskutečnil mezinárodní kongres IFLA v Helsinkách, a proto je velká část žurnálu IFLA věnována finskému knihovnictví. Hlavním cílem finského knihovního systému je rovný přístup k informacím pro všechny, finské veřejné knihovny mají úplnou svobodu v poskytování informací. Všechny finské univerzitní knihovny i národní knihovna jsou přístupné celé veřejnosti. Otevřenost není jen slovo, ale filozofie v životě finských knihoven. Finové mají obecně čtení a gramotnost ve velké úctě a jejich víra v moc informací je obzvláště silná, což mohou finské knihovny využívat!

(*IFLA Journal* – Volume 38, Number 2, June 2012, s. 115 až 136)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

100. Deutscher Bibliothekartag : Festschrift / herausgegeben von Felicitas Hundhausen, Daniela Lülfiing und Wilfried Sühl-Strohmeier ; im Auftrag des Vereins Deutscher Bibliothekare (VDB) und des Berufsverbands Information Bibliothek (BIB). [100. Den německých knihovníků. Jubilejní sborník.] Hildesheim: Olms, 2011. 258 s. : fot., grafy.

ISBN 978-3-487-14509-9 *Kdb 39.165*

Guide to regional intellectual property laws for libraries. [Průvodce regionálními zákony o intelektuálním vlastnictví pro knihovníky.] Singapore: National Library Board, 2002. 178 s. : tab.

ISBN 981-04-6218-2 *Kib 38.975*

HRAZDILOVÁ, Alena. Josef STRNADEL : výběrová bibliografie. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. 50 s. : faksim.

ISBN 978-80-7054-136-4 *Krb 9.445/B*

LANKES, R. David. The atlas of new librarianship. [Atlas nového knihovnictví.] Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 2011. xv, 408 s. : barev. il., grafy.

ISBN 978-0-262-01509-7 *Ka 38.793*

Podręczny słownik bibliotekarza / oprac. Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka. [Příručnic knihovnický slovník.] Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2011. 612 s. : il. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 119.

ISBN 978-83-61464-39-6 *Zfb 39.188*

Sdružení knihoven České republiky v roce 2011 : ročenka / odpovědný red. Lea Prchalová, Jaromír Kubiček. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2012. 131 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-86249-3 *Kpo 9.453/B*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

ALLY, Mohamed and Gill NEEDHAM., ed. M-Libraries 3 : transforming libraries with mobile technology. [M-knihovny 3 : transformace knihoven s mobilní technologií.] London: Facet, 2012. xxxiv, 206 s. : il., fot., grafy, tabulky.

ISBN 978-1-85604-776-0 *Sdg 39.134*

Biblioteka v elektronnoj srede : recepty prodvnutogo polzovatelja : naučno-praktičeskoje posobije / pod obš. red. B. R. Loginova ; sost. L. B. Novinskaja. [Knihovna v elektronickém prostředí : návody

pro pokročilého uživatele. Vědecko-praktická příručka.] Moskva: Libereja-Bibinform, 2011. 191 s. : fot., grafy, tabulky. Bibliotekar' i vremja. XXI vek, vyp. 132.

ISBN 978-5-8167-0040-5 *Sdg 9.428/B*

KERN, Christian. RFID für Bibliotheken. [RFID pro knihovny.] Berlin: Springer, 2011. ix, 210 s. : il., fot., grafy, tab.

ISBN 978-3-642-05393-1 *Aaab 39.210*

Organizace knihovních fondů

BORGHOFF, U. M. et al. Long-term preservation of digital documents : principles and practices : with 67 figures and 32 tables. [Dlouhodobé uchování digitálních dokumentů. Zásady a postupy. 67 obrázků, 32 tabulek.] Berlin: Springer, 2005. xv, 274 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-3-540-33639-6 *OI 39.211*

Falza na českém uměleckém a starožitnickém trhu : sborník příspěvků ze semináře / redakce a grafická úprava Anna Komárková. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2012. 1 CD-ROM.

ISBN 978-80-86611-49-5 *OI 486/CD-ROM*

ORAVOVÁ, Monika a Gabriela FILIPOVÁ. E-knihy aneb první pomoc pro začátečníky. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. 26 s. : il.

ISBN 978-80-7054-142-5 *Oaag 9.444/B*

Sítě knihoven

Hudobné knihovnictvo na polceste? : (hudba a knihovnictvo v informačnom prostredí 21. storočia) : zborník z 30. seminára hudobných knihovníkov. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2011. 123 s. : il., faksim., tabulky.

ISBN 978-80-89303-32-8 *Tja 9.436/B*

JACKSON, Pamela A., Patrick SULLIVAN, eds. International students and academic libraries : initiatives for success. [Zahraniční studenti a akademické knihovny : iniciativy pro úspěch.] Chicago: American Library Association, 2011. xi, 234 s. : il., fot., grafy, tabulky.

ISBN 978-0-8389-8593-9 *Tb 39.142*

Jak šel čas ... : 115. výročí založení : Krajská knihovna v Pardubicích, příspěvková organizace Pardubického kraje. Pardubice: Krajská knihovna v Pardubicích, 2012. 1 CD-ROM.

Tec 485/CD-ROM

HAVÍŘOVSKÁ KNIHOVNA JE PROSTĚ KRÁSNÁ

◀ Sídlo knihovny

▲ Hudební oddělení

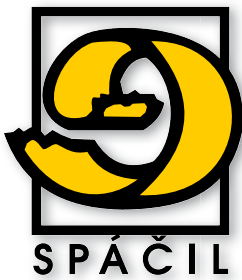
▲ Výpůjční pult a literatura pro děti a mládež

▲ Dětské oddělení hraje barvami

▲ Salonek pro konání kulturních akcí

Nábytek pro knihovny, studovny a učebny

STAVEBNICOVÝ VÝPUJČNÍ PULT

Výpůjční pult lze sestavit dle dispozičních možností z několika samostatných modulů:

- pracovní stůl
- skříňka na šanony
- skříňka s policemi
- nástavec na horní plochu
- zásuvková skříňka (+ na kolečkách)
- rohová skříňka

ŠESTIPOLICOVÝ KNIŽNÍ REGÁL

Samostatný knižní regál vhodný pro volný výběr a všechny druhy příručních fondů.

KNIŽNÍ REGÁL S KOVOVÝMI STOJINAMI

Konstruován jako samostatný nebo pro složení do řady regálů.

DODAVATEL:

Oldřich Spáčil, Školní 254, 683 52 Křenovice, Česká republika
Tel./Fax: +420 544 223 114, E-mail: spacil-stolar@volny.cz

Navštivte nás na:

www.spacil-stolar.cz

